

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การผลิตกุนเชียงเสริมเห็ด

Production of chinese sausage with mushroom

โดย

นางสาวเดือนเพ็ญ ยอดพา

ร.พ.
๑๙๖๕ ก
๒๕๔๔

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน..... 47183
วัน, เดือน, ปี... 24 ส.ย. 2546

.b.....
.i.....

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาอุตสาหกรรมเกษตร

ภาควิชาครุศาสตร์เกษตร

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีที่
๓๓๐๐๔๕๐

บทคัดย่อปัญหาพิเศษ

ปีการศึกษา 2544

ชื่อเรื่อง	การผลิตกุนเชียงเสริมเห็ด Production of chinese sausage with mushroom
ชื่อ-สกุล	นางสาวเดือนเพ็ญ ยอดผา
สาขาวิชา	อุตสาหกรรมเกษตร ภาควิชา วิศวกรรมเกษตร
คณะ	วิศวกรรมอุตสาหการ
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ชอุมา สังข์พาลี

บทคัดย่อ

เห็ดนางรมถือเป็นแหล่งอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารมาก มีราคาถูก ปลอดภัยจากสารพิษ และมีแคลอรีต่ำเหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการลดน้ำหนัก ผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ดังนั้นถ้ามีการนำเห็ดนางรมมาเสริมในผลิตภัณฑ์อาหารที่มีคลอเลสเตอรอลสูง จะเป็นการดีสำหรับผู้ที่มิมีปัญหาด้านสุขภาพได้ การทดลองนี้จึงได้ทำการศึกษาการเพิ่มปริมาณเห็ดนางรมในผลิตภัณฑ์กุนเชียงหมู เพื่อศึกษาปริมาณเห็ดนางรมที่เหมาะสมในการทำผลิตภัณฑ์กุนเชียงเสริมเห็ด โดยนำเห็ดมาล้างให้สะอาดและหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ นำมาเป็นส่วนผสมในการผลิตกุนเชียงหมูในปริมาณ 0%, 20%, 40%, 60%, 80% และ 100% ของเนื้อหมู เพื่อเสริมในผลิตภัณฑ์กุนเชียง โดยยังคงใช้ส่วนผสมอื่นคงเดิม และทำการทดสอบการยอมรับของผู้บริโภคต่อกุนเชียงเสริมเห็ด โดยใช้ผู้ทดสอบชิมจำนวน 10 คน ชิมกุนเชียงที่ผ่านการทอดแล้วและวิเคราะห์ผลการยอมรับทางสถิติโดยวิธีวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน (Analysis of Variance) พบว่าสูตรที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด คือ สูตรที่ไม่มีการเสริมเห็ด ซึ่งสูตรนี้มีคะแนนเฉลี่ยการยอมรับไม่มีความแตกต่างทางสถิติทั้งทางด้านสี กลิ่น รส เนื้อสัมผัส และการยอมรับโดยรวม กับสูตรที่มีการเสริมเห็ดในปริมาณ 20%, และ 40% ของน้ำหนักหมู ดังนั้นหากต้องการผลิตกุนเชียงที่ให้คุณค่าทางอาหารเพิ่มขึ้นควรเสริมเห็ดในปริมาณ 20% ของน้ำหนักหมู เนื่องจากจะได้กุนเชียงที่ปรากฏหลังทอดที่ดีกว่าเมื่อเสริมเห็ดในปริมาณ 40% คือ มีสีชมพูอมแดง มีกลิ่นของเนื้อเห็ด และส่วนผสมอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีเนื้อสัมผัสที่เหนียวนุ่มและไม่รวน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

ปัญหาพิเศษนี้ถูกลงได้ด้วยดี โดยได้รับความช่วยเหลือจากหลายฝ่ายด้วยกัน โดยเฉพาะ อาจารย์ชุตินา สังข์พาลี อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำและชี้แนะทางด้านเอกสารประกอบการทำปัญหาพิเศษ ตลอดจนแก้ปัญหาข้อบกพร่องต่างๆ ของปัญหาพิเศษด้วยดี ขอขอบคุณท่านอาจารย์ในสาขาวิชาอุตสาหกรรมเกษตรทุกท่านที่ได้ให้คำปรึกษา ชี้แนะและให้การช่วยเหลือเป็นอย่างดี ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชาครุศาสตร์เกษตร รวมทั้งการช่วยเหลือของเพื่อนๆ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือทั้งในการทำกรทดลองและทดสอบผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดความสมบูรณ์ของปัญหาพิเศษเรื่องนี้

ความดีของปัญหาพิเศษเล่มนี้ ขอมอบให้กับ บิดา มารดา พี่ๆ ทุกคนซึ่งเป็นบุคคลที่ให้การสนับสนุนด้านทุนทรัพย์และคอยให้กำลังใจในเวลาที่ยากแค้น รวมทั้งครูอาจารย์ผู้ประสานวิชา และผู้มีพระคุณทุกท่าน

เดือนเพ็ญ ขอดผา
พฤศจิกายน 2544

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อปัญหาพิเศษ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
สารบัญ.....	ค
สารบัญตาราง.....	จ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	2
1.3 ขอบเขตของปัญหา.....	2
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	2
2 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	3
2.1 กุณเชิง.....	3
2.2 ส่วนผสมหลักของการทำกุณเชิง.....	3
2.3 เห็นางรม.....	23
3 วัสดุอุปกรณ์และวิธีดำเนินการ.....	27
3.1 วัสดุและอุปกรณ์.....	27
3.2 วิธีการดำเนินงาน.....	27
3.2.1 การเก็บผลการทดลอง.....	30
3.2.2 การวางแผนการทดลอง.....	31
3.3 สถานที่ทำการทดลอง.....	31
3.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง.....	31
4 ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล.....	32

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.1 การทดสอบการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้บริโภคด้านสี.....	33
4.2 การทดสอบการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้บริโภคด้านกลิ่น.....	33
4.3 การทดสอบการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้บริโภคด้านรสชาติ.....	33
4.4 การทดสอบการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้บริโภคด้านเนื้อสัมผัส....	34
4.5 การทดสอบการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้บริโภคด้านการยอมรับ โดยรวม.....	34
5 สรุปและข้อเสนอแนะ.....	35
5.1 สรุปผลการทดลอง.....	35
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	35
บรรณานุกรม.....	37
ภาคผนวก	40
ภาคผนวก ก.....	41
ภาคผนวก ข.....	42
ภาคผนวก ค.....	44

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ส่วนประกอบของเนื้อเมื่อนำกลั่มเนื้อมาวิเคราะห์.....	8
2 ส่วนประกอบของเกลือสมุทร.....	12
3 ส่วนประกอบของธาตุอาหารเห็ดนางรม.....	26
4 ส่วนผสมของกุนเชียงเสริมเห็ด.....	28
5 คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบทางประสาทสัมผัสด้านสี กลิ่น รส เนื้อสัมผัส และการยอมรับโดยรวมของกุนเชียงเสริมเห็ดในปริมาณ 0%, 20%, 40%, 60%, 80% และ 100%.....	32

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 การเปลี่ยนแปลงสีของเนื้อ.....	16
2 ลักษณะของเห็ดนางรม.....	24

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

กุนเชียงเป็นไส้กรอกชนิดหนึ่ง ได้จากการนำเนื้อหมู หรือเนื้อไก่มาแปรรูป ซึ่งเนื้อหมู เนื้อไก่และมันหมูนั้นจะให้ปริมาณโปรตีนสูง และในขณะเดียวกันก็ให้คอเลสเตอรอลสูงด้วย คนส่วนใหญ่เชื่อว่าถ้าต้องการอาหารโปรตีนสูง ต้องบริโภคเนื้อสัตว์เท่านั้น แต่มีอาหารหลายอย่าง ที่มีปริมาณโปรตีนสูง และสามารถให้ทดแทนโปรตีนจากเนื้อสัตว์ได้ เช่น ไข่พืชตระกูลถั่วประเภทต่างๆ และ เห็ดอีกหลายชนิด (ปัญญา โพธิ์จิตร์รัตน์, 2538 : 2)

เห็ดเป็นอาหารโปรตีนที่คนนิยมรับประทาน เห็ดมีหลายชนิด เช่น เห็ดฟาง เห็ดหอม เห็ดนางฟ้าและเห็ดนางรม เป็นต้น เห็ดจัดเป็นแหล่งอาหารโปรตีนเนื่องจากมีกรดอะมิโนเป็นส่วนประกอบมากกว่า 20 ชนิด (ปัญญา โพธิ์จิตร์รัตน์, 2538 : 2) สามารถใช้แทนเนื้อสัตว์ได้ เป็นแหล่งโปรตีนที่มีกลิ่นรสที่ดี จึงนิยมนำมาประกอบอาหารแทนเนื้อสัตว์ เช่น อาหารมังสวิรัต ได้แก่ แหนมเห็ด ข้าวเกรียบเห็ด เป็นต้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2540 : 25 - 30) โดยส่วนใหญ่จะนิยมบริโภคเห็ดนางรมและเห็ดนางฟ้า เนื่องจากเห็ดนางรมและเห็ดนางฟ้า สามารถเพาะให้ออกดอกได้ตลอดทั้งปี มีราคาถูก ปลอดภัยจากสารพิษ และมีคุณค่าทางอาหารสูง ประกอบด้วยคาร์โบไฮเดรต 57.6 (% ต่อน้ำหนักแห้ง) วิตามินบีหนึ่ง 4.8 (% ต่อน้ำหนักแห้ง) โปรตีน 30.4 (% ต่อน้ำหนักแห้ง) ไขมัน 2.2 (% ต่อน้ำหนักแห้ง) และแคลเซียม 33 (มก.ต่อ 100 กรัม น้ำหนักแห้ง) (สมศักดิ์ วรรณศิริ, ม.ป.ป. : 7) เห็ดเป็นอาหารมีแคลอรีต่ำ ย่อยง่าย จึงเหมาะสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และผู้ที่ต้องการควบคุมน้ำหนัก นอกจากนี้เห็ดยังให้กลิ่น และ รสคล้ายคลึงกับเนื้อสัตว์ด้วย (กฤษณา ชื่นจิตร, 2536 : 14)

กุนเชียงที่พบเห็นส่วนใหญ่เป็นกุนเชียงหมูและกุนเชียงไก่ รสชาติของกุนเชียงก็เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าต้องหวานและมีมันอยู่ด้วย ถ้ามีการนำวัสดุอย่างอื่นมาเสริมเข้าไป ก็จะสามารถมีผลิตภัณฑ์ใหม่มาให้บริการ และในการนำเห็ดมาเสริมในกุนเชียงก็เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับประโยชน์ ในด้านโภชนาการต่างๆ เช่น โปรตีน วิตามิน แร่ธาตุ อีกทั้งยังได้รับปริมาณเส้นใยอาหารเพิ่มขึ้นในผลิตภัณฑ์

ดังนั้นจึงได้ทดลองทำการผลิตกุนเชียงเสริมเห็ดขึ้น โดยการนำเห็ดนางรมมาเป็นส่วนผสมในกุนเชียงเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีโปรตีนสูง แคลอรีต่ำ ลดปริมาณคอเลสเตอรอลในเลือด และเป็นการเพิ่มเส้นใยให้กับผลิตภัณฑ์อีกด้วย นอกจากนี้ยังทำให้มีผลิตภัณฑ์ใหม่ในท้องตลาดเพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภคต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปริมาณที่เหมาะสมของเห็ดนางรมที่ใช้เสริมในกุนเชียงหมู
2. เพื่อศึกษาการยอมรับของผู้บริโภค ทางด้านสี กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัสและการยอมรับโดยรวมของกุนเชียงเสริมเห็ด

1.3 ขอบเขตของปัญหา

ศึกษาปริมาณเห็ดนางรมที่เหมาะสมในการเติมลงในส่วนผสมของกุนเชียงโดยใช้อัตราส่วนเห็ด 0, 20, 40, 60, 80 และ 100 % โดยน้ำหนักของเนื้อหมู และศึกษาลักษณะทางกายภาพ ของกุนเชียงเสริมเห็ด ในด้านสี กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และการยอมรับโดยรวมของผู้บริโภคที่สามารถยอมรับได้

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการทดลอง ไปพัฒนาผลิตภัณฑ์กุนเชียง
2. เพื่อเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการของกุนเชียง และให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค

บทที่ 2

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 กุนเชียง

กุนเชียง (chinese sausage) เป็นผลิตภัณฑ์เนื้อบดลดขนาดแบบหยาบประเภทไส้กรอกแห้งที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศจีน ทำจากเนื้อหมูหรือเนื้อไก่และไขมันบดหยาบแล้วหมักกับเกลือไนเตรท ซึ่งเกลือไนเตรทที่ว่านี้ได้จากการนำเกลือสินเธาว์กับไนไตรท์มาผสมกัน แล้วได้เป็นเกลือไนเตรท จากนั้นนำมาผสมกับเครื่องปรุง ได้แก่ น้ำตาล ซีอิ๊วขาว แล้วบรรจุใส่ไส้โดยจะหมักก่อนบรรจุหรือไม่ก็ได้มัดด้วยเชือก แล้วทำให้แห้ง การทำแห้งมีหลายวิธี มีทั้งรมควัน ตากแดด หรือจะอบที่อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส จนแห้ง ก่อนรับประทานต้องทำให้สุก (เยาวลักษณ์ สุรพันธ์พิศิษฐ์, 2536 : 135)

2.2 ส่วนผสมหลักของการทำกุนเชียง

1. เนื้อหมู ซึ่งการที่จะนำเนื้อหมูมาทำกุนเชียง ต้องเลือกเนื้อที่มีคุณภาพดีเพื่อผลิตภัณฑ์จะได้ออกมาดี

1.1 ลักษณะของเนื้อหมูที่มีคุณภาพดี ได้แก่

1. สี (Color)

เนื้อสัตว์มีตั้งแต่สีชมพูอมเทา จนถึงสีแดงเข้มออกม่วง สีของเนื้อแตกต่างกันไปตามประเภทของกล้ามเนื้อขณะมีชีวิตอยู่ ชนิด เพศ และอายุของสัตว์ ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากปริมาณรงควัตถุไมโอโกลบิน (myoglobin pigments) ที่มีอยู่

2. ความสามารถในการอุ้มน้ำ (Water Holding Capacity, WHC)

เนื้อมีความสามารถในการอุ้มน้ำแตกต่างกัน เห็นได้จากการตัดเส้นใยเนื้อตามยาวจะพบว่าเนื้อบางชนิดจะมีน้ำค้างอยู่ เนื้อบางชนิดแห้งมีน้ำน้อย สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสามารถของการอุ้มน้ำของเนื้อคือ สภาพความเป็นกรด - ด่าง (pH) ของเนื้อ เนื้อในสภาพปกติจะมี pH ประมาณ 6.8-7.0 ซึ่งในสภาพเช่นนี้โมเลกุลของโปรตีนในเนื้อจะมีความเป็นประจุ (ขั้วบวกหรือ ลบ) สูง เนื่องจากมีกลุ่มของ carboxyl, amino, carbonyl, hydroxyl, sulhydryl, imidazole ซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะจับน้ำให้อยู่ในเซลล์ของเนื้อไว้ได้ด้วยแรงดึงดูดไฮโดรเจน (hydrogen bond) ทำให้เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เนื้อมีความสามารถในการอุ้มน้ำสูงและน้ำไม่ซึมไหลออกจากเนื้อเมื่อเซลล์ถูกตัด หั่น หรือ บด จึงควรเลือกเนื้อที่แน่น มีน้ำหนักรีด ผิวไม่แห้งและไม่มีน้ำไหลซึมออกมา

การเปลี่ยนแปลงของเนื้อภายหลังจากสัตว์ตาย โดยเกิดแลคติกขึ้นในกระบวนการไกลโค-ไลซิสมิผลโดยตรงต่อการลดกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่ในโมเลกุลของโปรตีน ทำให้การจับน้ำที่มีอยู่ในเซลล์ของเนื้อลดลง นอกจากนี้ยังทำให้โปรตีนเสียสภาพธรรมชาติ (denature) และสูญเสียความสามารถในการละลาย (solubility) ของโปรตีนด้วย เป็นผลทำให้เนื้อมีความสามารถอุ้มน้ำแตกต่างกันไป เนื้อที่มีคุณภาพปกติ (normal meat) ประมาณหนึ่งในสามของการสูญเสียความสามารถในการอุ้มน้ำมีผลมาจากการลดค่าต่ำลงของ pH ในเนื้อ ส่วนที่เหลือเป็นผลจากการหดตัวของกล้ามเนื้อ

3. ความหนาแน่น (Firmness)

เนื้อที่มีคุณภาพสูงจะมีลักษณะ โครงสร้างของกล้ามเนื้อค่อนข้างแน่นและคงรูปร่างได้ดี ความแน่นของเนื้อมีความสำคัญต่อการตัด การหั่น การวางจำหน่าย ตลอดจนการนำไปแปรรูป ปัจจัยที่มีผลต่อความแน่นของเนื้อได้แก่ สภาวะการหดตัว การเกร็งตัวของกล้ามเนื้อ (rigormortis) ไขมันแทรก (marbling fat) เนื้อเยื่อเกี่ยวพัน สามารถวัดค่าความหนาแน่นได้โดยใช้สายตาคาดคะเนจากความชำนาญ หรือเพื่อให้ได้ค่าที่แน่นอนควรใช้เครื่องมือที่เรียกว่า penetrometer วัด

4. การกระจายของไขมันในเนื้อ (Marbling)

เนื้อที่มีคุณภาพดีควรมีไขมันอยู่ในเนื้ออย่างสม่ำเสมอ ไขมันที่กระจายอยู่ในเนื้ออาจเกิดจากการสะสมของไขมันที่พอกพูนแทรกอยู่ในเนื้อเยื่อเกี่ยวพันชั้นใน (perimysium) ที่ห่อหุ้มระหว่างมัดกล้ามเนื้อแต่ละมัด สัตว์ที่ออกแรงน้อยและได้รับอาหารดีจะทำให้มีไขมันกระจายเพิ่มมากในเนื้อเซลล์ไขมันจะสะสมเพิ่มเมื่อสัตว์มีอายุเพิ่มมากขึ้นทำให้กล้ามเนื้อโตขึ้น เพราะมีไขมันแทรกอยู่มาก ปริมาณไขมันที่กระจายแทรกในเนื้อทำให้เนื้อมีรสชาติ กลิ่นรสดี เมื่อนำไปทำให้สุก

5. ความชุ่มน้ำ (Juiciness)

ความชุ่มน้ำของเนื้อสัตว์ จัดได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความน่ารับประทานของเนื้อ โดยที่ความชุ่มน้ำจะเป็นความรู้สึกที่ประสาทสัมผัสภายในปากได้รับจากการที่ของเหลวถูกบิบบและกดดันออกมาจากก้อนเนื้อที่กำลังบดอยู่ในปาก ส่วนของเหลวที่ออกมาเป็นซีรัม (serum) และไขมันไปทำให้เกิดการเร่งเร้าให้น้ำลายไหล (salivation) เนื้อสัตว์ที่มีอายุน้อยจะให้ความรู้สึกที่มีความชุ่มน้ำสูงกว่าเนื้อสัตว์ที่มีอายุมาก แต่ถ้าสัตว์ที่มีอายุมากมีไขมันแทรกสูงก็มีผลทำให้ความชุ่มน้ำของเนื้อเพิ่มขึ้นได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. ลักษณะเนื้อและขนาดของเส้นใย (Texture and Fiber size)

ลักษณะเนื้อเป็นส่วนโดยตรงกับขนาดของเส้นใยในเนื้อ เนื่องจากสัตว์ที่มีอายุมากจะมีลักษณะหยาบ (coarseness) ซึ่งถ้านำมัดกล้ามเนื้อมาตรวจภายใต้กล้องจุลทรรศน์ จะเห็นว่าเนื้อที่มีลักษณะเนื้อหยาบอาจเกิดจากการเพิ่มขนาดของเส้นใย ปริมาณเนื้อเยื่อเกี่ยวพัน การหดเกร็งตัวของกล้ามเนื้อ และตำแหน่งของกล้ามเนื้อ เนื้อที่มีคุณภาพดีควรมีลักษณะเนื้อละเอียด (fine) เช่นเนื้อส่วนเนื้อสัน เป็นต้น

7. ความนุ่ม (Tenderness) หรือความเหนียว (Toughness)

ความนุ่มของเนื้อเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความน่ารับประทาน (palatability) มากที่สุด สิ่งที่มีผลต่อความนุ่มของเนื้อ คือ เนื้อเยื่อเกี่ยวพัน (connective tissue) การเลี้ยงสัตว์ โดยการทำการจัดการให้ดีและให้อาหารสัตว์อย่างถูกต้องเหมาะสมกับชนิดของสัตว์ สามารถควบคุมความนุ่มของเนื้อได้และความนุ่มของเนื้อสัตว์นี้อาจถ่ายทอดสู่ลูกหลานได้มากกว่า 60 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เนื้อสัตว์มีความนุ่มลดลง คือ การเกิดการหดเกร็งตัว (rigor mortis) ของกล้ามเนื้อ

8. กลิ่น (Odours) และรสชาติ (Taste)

กลิ่นเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของรสชาติ เนื้อสัตว์สด ๆ มีกลิ่นบางเบาและรสชาติจะออกไปทางเค็ม ๆ เกิดขึ้นจากน้ำและส่วนเลือดที่มีอยู่ในเนื้อ แต่อย่างไรก็ตามรสชาติที่แท้จริงของเนื้อสัตว์ที่มนุษย์รู้จักนั้นจะปรากฏออกมาได้เมื่อนำเนื้อนั้นไปทำให้สุก ทั้งนี้เพราะความร้อนจะเป็นตัวทำให้สารประเภทให้กลิ่นบางอย่างระเหยออกมา และกลิ่นนี้อาจเป็นตัวการในการกระตุ้นต่อมรับรสให้เกิดความรู้สึกอยากรับประทานขึ้นมา ในการต้มเนื้อและการปิ้งหรือย่างเนื้อให้สุกจะมีผลให้สารเคมีระเหยได้ (volatile substance) ส่งกลิ่นกระจายออกมาแตกต่างกัน พบว่าเนื้อสัตว์ที่สุกจะให้กลิ่นและรสชาติเฉพาะของเนื้อสุกมีผลสืบเนื่องมาจากสารตั้งต้น (precursor) ที่ละลายอยู่ในน้ำและไขมันของสัตว์ ซึ่งเมื่อได้รับความร้อนระดับหนึ่งก็จะปล่อยสารเคมีระเหยได้ให้กระจายกลิ่นพุ่งออกมา

เนื้อสัตว์ที่มีคุณภาพดีต้องไม่มีกลิ่นผิดปกติในเนื้ออยู่ ได้แก่ กลิ่นของเพศ (sex-odour) กลิ่นอาหาร กลิ่นอะซิโตน (acetone flavour) ที่เกิดจากปฏิกิริยาการทำลายของไขมันสะสมในร่างกาย ที่มากเกินไปและกลิ่นที่เนื้อดูกลิ่นมาจากสภาวะแวดล้อมภายนอก (ชัยณรงค์ คันธพนิต, 2529 : 144, 145, เยาวลักษณ์ สุรพันธ์พิศิษฐ์, 2536 : 34-38)

1.2 คุณค่าทางโภชนาการของอาหารที่มีเนื้อสัตว์เป็นองค์ประกอบ

คุณค่าทางโภชนาการของอาหารเนื้อขึ้นกับปริมาณของโปรตีน ไขมัน คาร์โบไฮเดรต วิตามินและแร่ธาตุต่างๆ เนื้อสัตว์มีความสำคัญด้านโภชนาการในด้านเป็นอาหารที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ให้พลังงานน้อยแต่มีความสำคัญคือ เป็นแหล่งที่ดีของโปรตีน วิตามินบีรวม และแร่ธาตุบางชนิด และเป็นแหล่งของกรดไขมันที่จำเป็นต่อร่างกาย

1.2.1 โปรตีน (Proteins)

โปรตีนจากเนื้อสัตว์ ส่วนใหญ่ได้จากกล้ามเนื้อและเนื้อเยื่อเกี่ยวพัน ส่วนที่เป็นโปรตีนจากกล้ามเนื้อทั้งหมด คือจากส่วนไมโอไฟบริล พกซาร์โคพลาสมิกโปรตีนที่ประกอบด้วยเอนไซม์และไมโอโกลบินเป็นส่วนใหญ่ และยังรวมกับโปรตีนจากเนื้อเยื่อเกี่ยวพันอีกด้วย ซึ่งประกอบด้วยคอลลาเจนและอีลาสตินบางส่วน กล้ามเนื้อสดจะมีประมาณ 18-22 เปอร์เซ็นต์ แต่ในปริมาณดังกล่าวนี้จะผันแปรกันไปในผลิตภัณฑ์หลายอย่าง และยังผันเป็นปฏิภาคส่วนกลับกับปริมาณไขมันที่มีอยู่ในเนื้อด้วย อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์เนื้อต่างๆ จะให้ปริมาณโปรตีนแก่ร่างกายผู้รับประทานดังเช่นแสดงใน The Food and Nutrition of the National Research Council (ลักษณะ รุณะ-โกรกานต์, 2533: 391) ว่าผู้ที่อยู่ในวัยกำลังเจริญเติบโตควรรับประทานโปรตีน 59 กรัมต่อวัน ร่างกายคนเราไม่สามารถสะสมโปรตีนไว้ได้ในจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องมีการรับประทานทุกวันถ้าหากรับประทานเนื้อประมาณ 100 กรัม ก็จะได้โปรตีน 25-30 เปอร์เซ็นต์

กล้ามเนื้อโครงร่างจะให้โปรตีนที่มีค่าสูง โปรตีนคุณภาพสูงจะให้กรดอะมิโนที่จำเป็นต่อร่างกายทุกชนิดและมนุษย์จะสามารถย่อยโปรตีนได้สูงและยังดูดซึมได้ง่ายอีกด้วย คนที่เจริญเติบโตเต็มที่ที่ต้องการกรดอะมิโนที่จำเป็น 8 ชนิด คือ เฟนิลอลานิน เวลีน ทรีปโตเฟน ทรีโอนิน เมทไธโอนีน ลูซีน ไอโซลูซีน และ ไลซีน ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ เช่น เนื้อ นม และไข่ เป็นอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารสูง นอกจากโปรตีนแล้วเนื้อยังประกอบด้วยสารประกอบไนโตรเจนที่ไม่ใช่โปรตีน เช่น กรดอะมิโนอิสระ simple, peptides, amines, amides และ canatine ถึงแม้สารประกอบเหล่านี้จะมีคุณค่าทางอาหารน้อยกว่าก็ตาม แต่สารประกอบดังกล่าวให้ไนโตรเจนที่ใช้ในการสร้างกรดอะมิโนและโปรตีนด้วย

1.2.2 ไขมัน (Lipids)

ไขมันในอาหารเนื้อเป็นส่วนที่มีปริมาณไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับไขมันส่วนที่ติดอยู่กับเนื้อแต่ละส่วน และยังขึ้นอยู่กับปริมาณไขมันที่เหลืออยู่ภายหลังการตัดแต่งแล้ว ไขมันประเภทที่มีในเนื้อสัตว์ที่มีความสำคัญทางด้านโภชนาการ คือ ไตรกลีเซอไรด์ ฟอสโฟลิปิด คลอเลสเตอรอล และวิตามินชนิดที่ละลายได้ในไขมัน ซึ่งมีปริมาณค่อนข้างจำกัด ค่าแคลอรี (Caloric value) ของไขมันของเนื้อส่วนใหญ่มาจากการย่อยสลายของกรดไขมันที่เป็นองค์ประกอบของไตรกลีเซอไรด์และฟอสโฟลิปิด

กรดไขมันที่เป็นองค์ประกอบของไตรกลีเซอไรด์ของเนื้อสัตว์จัดเป็นชนิดที่อิ่มตัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทียบกับไขมันของพืช ไขมันในพืชเป็นน้ำมันหรือ Oil ซึ่งประกอบไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้วยกรดไขมันชนิดไม่อิ่มตัว (Unsaturated fatty acid) เป็นองค์ประกอบที่มาก ส่วนในไขมันของเนื้อนั้นส่วนใหญ่เป็นไขมันอิ่มตัวแต่ก็มีส่วนของไขมันที่ไม่อิ่มตัวอยู่ด้วย คือ กรดโอเลอิก ซึ่งมีพันธะคู่ 1 คู่ อย่างไรก็ตาม กรดไขมันอื่นที่มีอยู่มาก คือพวกไขมันที่อิ่มตัว (Saturated fatty acid) รวมทั้งกรดพาลมิติกและกรดสเตียริก ดังนั้น ไขมันของเนื้อจึงเป็นพวกไขมันอิ่มตัว

ไขมันในเนื้อสุกจะมีกรดไขมันชนิดไม่อิ่มตัวเป็นองค์ประกอบในอัตราส่วนที่สูงกว่ากรดไขมันในเนื้อโคและเนื้อแกะ ซึ่งเนื้อสุกจะมีกรดไขมันชนิดที่จำเป็นต่อร่างกายมากกว่าเนื้อโคและเนื้อแกะ (ลักขณา รุจนะ โกรกานต์, 2533 : 391-393)

1.2.3 คาร์โบไฮเดรต (Carbohydrates)

เนื้อสัตว์จะมีคาร์โบไฮเดรตเป็นองค์ประกอบอยู่ต่ำกว่า 1% โดยน้ำหนัก ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของสารประกอบไกลโคเจนและกรดแลคติก ตับเป็นส่วนที่มีไกลโคเจน ซึ่งเป็นคาร์โบไฮเดรตส่วนใหญ่ในร่างกายสัตว์ เนื้อสัตว์ส่วนใหญ่มีคาร์โบไฮเดรตต่ำ ยกเว้น ผลิตภัณฑ์บางชนิดที่มีการเติมน้ำตาลหรือคาร์โบไฮเดรตลงไปด้วย เช่น เนื้อที่ผ่านการถนอมด้วยสารเคมี เช่น เหนม กุนเชียง เบคอน ไส้กรอก เป็นต้น

1.2.4 แร่ธาตุ (Minerals)

เนื้อสัตว์เป็นแหล่งที่ประกอบด้วยแร่ธาตุต่างๆ มากมาย ได้แก่ โซเดียม โพแทสเซียม แมกนีเซียม เหล็ก ฟอสฟอรัส นอกจากธาตุแคลเซียม ซึ่งธาตุนี้จะมีในส่วนของกระดูกและมัน และจำนวนเพียงเล็กน้อยที่มีในกล้ามเนื้อและเนื้อเยื่อส่วนที่รับประทานได้อื่นๆ เนื้อสัตว์มีธาตุเหล็กอยู่ในปริมาณมาก ซึ่งธาตุนี้เป็นธาตุที่จำเป็นในการบำรุงรักษาร่างกายให้มีสุขภาพที่ดีรวมทั้งจำเป็นในการสังเคราะห์สารฮีโมโกลบิน, ไมโอโกลบินและเอนไซม์บางชนิด ตามปกติธาตุเหล็กจะถูกสะสมในร่างกายน้อยมาก ร่างกายจะต้องได้รับธาตุนี้อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำจากอาหารที่ทำจากเนื้อสัตว์ ซึ่งอยู่ในสภาพที่ถูกดูดซึมได้ง่าย

1.2.5 วิตามิน (Vitamins)

เนื้อสัตว์เป็นแหล่งของวิตามินบีรวมที่วิเศษสุด ซึ่งเป็นวิตามินที่ละลายได้ดีในน้ำ แต่มีวิตามินซีและกลุ่มวิตามินที่ละลายในน้ำมันพวก วิตามิน เอ ดี อี และเค อยู่่น้อย จึงมีวิตามินบี 1 บี 2 และไนอาซินปริมาณมากที่ เนื้อสุกมีวิตามินบีรวมมากกว่าเนื้อโค เนื้อโคอ่อน แกะ ปลา หรือเนื้อจากสัตว์ปีก ในส่วนเนื้อแดงของสุกจะมีปริมาณของวิตามินบี 1 มากถึงประมาณ 8 – 10 เท่า ของเนื้ออื่นๆ และมากกว่าวิตามินบี 2 ไพรดีออกซิน กรดแพนโททีนิก และไบโอตินเล็กน้อย เนื้อสุกมีปริมาณไนอาซินเท่าๆ กับเนื้อชนิดอื่น แต่มีปริมาณวิตามินบี 12 น้อยกว่าเนื้ออื่นเพียงเล็กน้อย เนื้อทุกชนิดมีวิตามินซีต่ำมาก เว้นแต่จะมีการเพิ่มเข้าไปในผลิตภัณฑ์

เนื้อต่างๆ ในรูปเกลือแอสคอร์เบท เนื้อสัตว์มีโปรตีนที่มีคุณภาพสูง โดยทั่วไปเนื้อสัตว์จะประกอบด้วย น้ำ โปรตีน ไขมัน คาร์โบไฮเดรต วิตามินและแร่ธาตุต่างๆ

ส่วนประกอบของเนื้อในปริมาณ 100 กรัม เมื่อนำกล้ามเนื้อมาวิเคราะห์จะมีส่วนประกอบต่างๆ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ส่วนประกอบของเนื้อ เมื่อนำมาวิเคราะห์ส่วนประกอบต่างๆ ดังนี้

ส่วนประกอบ	ปริมาณ
โปรตีน	17-24 %
ไขมัน	5-25 %
เถ้า	1 %
คาร์โบไฮเดรต	1 %
น้ำ	60-75 %

เนื้อหมูที่ผ่านการฆ่าจากโรงงานฆ่าสัตว์ที่ถูกสุขลักษณะอนามัย เมื่อนำมาทำคุณเชิง หรือประกอบอาหารอื่น ผู้บริโภคย่อมปลอดภัยจากโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน ทั้งนี้เนื่องจากสัตว์ที่นำมาฆ่าจะต้องเป็นสัตว์สมบูรณ์ปราศจากโรค และต้องผ่านการตรวจก่อนฆ่าและการตรวจสัตว์หลังการฆ่า ในการฆ่าสัตว์ถ้าไม่มีการพักสัตว์ก่อนฆ่าจะทำให้สัตว์เกิดความเครียด และตกใจ จะมีผลทำให้สัตว์ต้องใช้พลังงานซึ่งได้จากขบวนการไกลโคไลซิส ทำให้ pH ของเนื้อสัตว์ต่ำลงหลังจากถูกฆ่า ทำให้ความหวานของเนื้อสัตว์ลดลง สีซีดจาง ไม่ชวนรับประทาน ลักษณะเนื้อจะและละ เพราะฉะนั้นก่อนฆ่าสัตว์ต้องมีการพักสัตว์ไว้ในคอกอย่างน้อย 24 ชั่วโมง และไม่ให้อาหารด้วย เพื่อให้ระบบการย่อยอาหารได้มีการย่อยอาหารที่ยังคงค้างอยู่ให้หมดไป (กรมปศุสัตว์, 2544 : 1-2)

ดังนั้นเมื่อนำเนื้อสัตว์มาแปรรูปหรือทำผลิตภัณฑ์ ก็ควรมีวิธีการเลือกซื้อที่ถูกต้อง โดยพิจารณา ดังนี้

1. พิจารณาความสะอาดของร้านขายเนื้อ ภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ เช่น เขียง มีด เครื่องชั่ง ราวแขวน ภาชนะบรรจุเนื้อ ลักษณะสภาพแวดล้อมในการเก็บเนื้อ การทำความสะอาด
2. พิจารณาคุณภาพและความสะอาดของผู้ขาย ผู้ขายและคนที่เกี่ยวข้องที่จับต้องเนื้อสัตว์ ต้องมีสุขภาพดีไม่มีโรคติดต่อ หรือมีการดูแลรักษาความสะอาดส่วนตัวเป็นอย่างดี
3. พิจารณาคุณลักษณะของเนื้อ ได้แก่
  - สี เนื้อสดที่ตัดชำแหละใหม่ๆ จะมีสีแดงอมชมพู

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- เนื้อ ต้องไม่มีน้ำเยิ้มออกมาจากก้อนเนื้อ
- การเก็บรักษาเนื้อที่อุณหภูมิต่ำ เนื้อจะมีสีไม่สม่ำเสมอ โดยสีภายในจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล และมีสีแดงเฉพาะบริเวณผิวหนังของชิ้นเนื้อ
- กลิ่น จะต้องไม่เหม็นคาว เหม็นเน่า หรือมีกลิ่นเปรี้ยว จะต้องเป็นกลิ่นเฉพาะตัวของเนื้อสัตว์
- สิ่งปนเปื้อน จะต้องไม่มีเศษขน เศษดิน หรือมูลของสัตว์ติดมาด้วย

การทำอุณหภูมิเย็นเฉพาะเนื้ออย่างเดียวก็นำจะทำให้ เนื้อสัมผัสที่ได้ที่ความหยาบกระด้าง ดังนั้นจึงต้องมีการใส่ไขมันหมูเข้าไปด้วย เนื่องจากไขมันเป็นส่วนประกอบที่มีอิทธิพลต่อความชุ่มน้ำ (juiciness) รสชาติ กลิ่น รส และความนุ่มของผลิตภัณฑ์กุนเชียง (กาณูนา จันทร์ทัด และสิทธิศักดิ์ ยิมมีลาภผล, 2544 : 5)

2. ไขมัน

โมเลกุลของไขมันประกอบด้วยคาร์บอน ไฮโดรเจน และออกซิเจนเหมือนคาร์โบไฮเดรต แต่สัดส่วนระหว่างไฮโดรเจนกับออกซิเจนต่างกัน คาร์โบไฮเดรตมีสัดส่วนระหว่าง ไฮโดรเจน : ออกซิเจน เท่ากับ 2:1 ไขมันเป็นสารอาหารที่มีพลังงานมากที่สุด ไขมันของเนื้อสัตว์มีกลิ่นเหม็นหืนได้ง่าย ทำให้เป็นจุดอ่อนที่ไม่สามารถเก็บได้นาน ฟอสโฟลิปิดและคลอเลสเตอรอลมีความสำคัญต่อโครงสร้างและการทำงานของเซลล์ และอนุภาคที่อยู่ภายในเซลล์ น้ำมันหรือไขมันจะเป็นแหล่งของกรดไขมัน เพื่อให้พลังงานภายในเซลล์กล้ามเนื้อ นอกจากนี้ยังเป็นตัวกำหนดลักษณะของกล้ามเนื้อด้วย โดยปรากฏเป็นหยดเล็กๆ ภายในเซลล์กล้ามเนื้อหรือภายในเซลล์ไขมัน

เมื่อเติมไขมันในกุนเชียงทำให้กุนเชียงมีความเหนียวนุ่มความชุ่มและรสชาติดี แต่ก็มีผลทำให้สีของกุนเชียงจางลง อย่างไรก็ตามอาหารหลายชนิดก็มีไขมันเป็นส่วนผสม โดยเฉพาะอาหารจากเนื้อสัตว์ แต่ในการนำไขมันมาทำการผลิตก็มีปัญหาเกิดขึ้นเช่นกัน นั่นก็คือ การทำให้ผลิตภัณฑ์มีกลิ่นผิดปกติ กลิ่นที่เกิดจากไขมันในอาหารมีสาเหตุ 3 ประการ คือ

1. กลิ่นที่เกิดจากสารที่มีอยู่ในไขมัน เกิดจากการใช้วัตถุดิบที่มีไขมันอยู่ในองค์ประกอบของอาหาร เช่น น้ำมันหมู เนื้อสัตว์ วัตถุดิบเหล่านี้มีองค์ประกอบของไขมันหลายชนิดที่ให้กลิ่นหืน เช่น เทอร์ปีน ฟอสโฟลิปิด น้ำมันและไขมัน เป็นต้น พบว่าสารฟอสโฟลิปิดจะทำให้อาหารเนื้อสัตว์มีกลิ่นผิดปกติได้ถึงแม้เนื้อสัตว์นั้นมีไขมันต่ำมาก สารฟอสโฟลิปิด เช่น ฟอสฟาติลซีรีน และฟอสฟาติลเอทานอลามีนในเนื้อโคและเนื้อสุกร จะทำให้สัตว์เหล่านั้นมีกลิ่นเฉพาะเมื่อเกิดการเติมออกซิเจน เมื่อเก็บอาหารไว้นานกรดไขมันจะเกิดการเติมออกซิเจนให้สารประกอบอัลดีไฮด์ และคีโตนหลายชนิด เช่น เมทิลคีโตน โนนิลคีโตน เป็นสารที่มีกลิ่นผิดปกติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. กลิ่นของสารที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเคมี
3. กลิ่นที่มาจากสารที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำให้น้ำมันบริสุทธิ์

ไขมันนอกจากจะทำให้เกิดกลิ่นแล้ว ไขมันยังมีคลอเลสเตอรอล (Cholesterol) เป็นสารอาหารประเภทไขมันที่มีสูตรโครงสร้างเป็นสเตอรอล ไม่สามารถให้พลังงานแก่ร่างกาย พบได้ในเนื้อเยื่อและอวัยวะของสัตว์ทุกชนิดในปริมาณที่แตกต่างกัน ไม่พบในอาหารที่มีต้นตอจากพืช เป็นสเตอรอลอย่างเดียวกับผ่านผนังลำไส้ได้ ลักษณะคล้ายขี้ผึ้งสีขาว ร่างกายมนุษย์ได้รับคลอเลสเตอรอล 2 ทางคือ จากการสังเคราะห์ขึ้นเอง (endogenous origin) และได้รับจากอาหาร (exogenous origin) ร่างกายสังเคราะห์คลอเลสเตอรอลขึ้นได้เอง โดยเริ่มจากสารที่เรียกว่า อะซีทิลโคเอนไซม์เอ (Acetyl coenzyme A) ที่ได้จากการเผาผลาญสารอาหารพวกคาร์โบไฮเดรต โปรตีน และไขมันในร่างกาย การสร้างและการสลายตัวของคลอเลสเตอรอลในร่างกายเกิดขึ้นตลอดเวลา และถูกขับออกจากร่างกายในรูปของน้ำดีเมื่อปล่อยเข้าสู่ลำไส้เล็ก เพื่อช่วยย่อยไขมัน การสร้างคลอเลสเตอรอลในร่างกายเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา โดยตับจะทำหน้าที่เปลี่ยนคลอเลสเตอรอลให้เป็นกรดน้ำดี และกรดน้ำดีก็จะถูกเปลี่ยนเป็นเกลือน้ำดี ซึ่งจะช่วยให้ไขมันแตกตัวเป็น โมเลกุลเล็ก ๆ และดูดซึมเข้าร่างกายได้ดีขึ้น ปริมาณของคลอเลสเตอรอลที่ร่างกายสร้างขึ้นประมาณ 15-20 กรัมต่อวัน ส่วนที่ร่างกายได้รับจากอาหารมีเพียง 0.3 กรัมต่อวัน ซึ่งคลอเลสเตอรอลที่ได้จากอาหารส่วนใหญ่เป็นคลอเลสเตอรอลเอสเทอร์ (cholesterol ester) และถูกขับออกในสภาพของน้ำดี ระดับคลอเลสเตอรอลในเลือดของคนปกติอายุระหว่าง 20-50 ปี จะประมาณ 200 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร

คลอเลสเตอรอลที่มีในร่างกายสามารถแบ่งได้เป็น 2 ชนิด ตามความหนาแน่น คือ

1. Low density lipoprotein cholesterol (LDL-C) เป็นคลอเลสเตอรอลที่มีความหนาแน่นต่ำ LDL-C เป็นตัวเริ่มต้นของการสังเคราะห์สเตอรอยด์ฮอร์โมน และเป็นส่วนประกอบของกรดน้ำดี แต่ถ้าร่างกายมี LDL-C ในปริมาณมากจน receptor รับไม่ได้ หรือเกิดความผิดปกติทางกรรมพันธุ์ ขาด receptor หรือ receptor ไม่เพียงพอจะทำให้เกิดความผิดปกติของหลอดเลือด
2. High density lipoprotein cholesterol (HDL-C) เป็นคลอเลสเตอรอลที่มีความหนาแน่นสูง ในโมเลกุลของคลอเลสเตอรอลจะมี HDL-C อยู่ร้อยละ 20 ถ้ามีระดับต่ำกว่านี้จะมีภาวะเสี่ยงต่อการเป็นโรคหัวใจและภาวะหลอดเลือดแข็ง

ร่างกายสูญเสียคลอเลสเตอรอลได้ 2 ทาง คือ

1. โดยการถูกออกซิไดส์ที่ตับให้กลายเป็นน้ำดี ซึ่งน้ำดีนี้ช่วยในการย่อยอาหารและดูดซึมของไขมัน

2. โดยการขับถ่ายออกไปที่ลำไส้ใหญ่กับอุจจาระปนกับน้ำดีที่ลำไส้เล็กและปนไปกับอาหารที่ไม่ถูกดูดซึม แต่เนื่องจากน้ำดีมักจะถูกดูดซึมไปเป็นน้ำดีใหม่ เพราะฉะนั้นคลอเลสเทอรอลจะถูกขับออกมาได้เพียงนิดเดียว ปริมาณของคลอเลสเทอรอลที่มีอยู่ในอุจจาระมีเพียง 0.5 กรัมต่อวันเท่านั้น ดังนั้นถ้าเรากินอาหารที่มีคลอเลสเทอรอลมากจะเกิดการสะสมคลอเลสเทอรอลมากขึ้น เนื่องจากร่างกายขับคลอเลสเทอรอลทางอุจจาระได้น้อย และถ้าปริมาณคลอเลสเทอรอลในเลือดสูงเป็นเวลานานอาจไปจับเกาะที่ผนังเส้นเลือด ทำให้เส้นเลือดแข็งและเสียความยืดหยุ่น นอกจากนี้ยังอาจไปอุดตันของโลหิตทำให้ไหลไม่สะดวก หัวใจต้องทำงานมากขึ้นในการสูบฉีดเลือดไปเลี้ยงร่างกาย จึงเป็นสาเหตุอันหนึ่งที่ทำให้เกิดแรงดันเลือดสูงและโรคหัวใจได้ง่าย ถ้าหลอดเลือดที่ไปเลี้ยงหัวใจแข็งตัวหรือตีบตัน กล้ามเนื้อหัวใจจะขาดเลือดไปหล่อเลี้ยง หัวใจจะหมดสมรรถภาพในการทำงานหรือเกิดโรคหัวใจวายขึ้น ถ้าหลอดเลือดไปเลี้ยงสมองตีบตัน หลอดเลือดอาจแตกทำให้เป็นอัมพาตและอาจถึงตายได้ นอกจากอันตรายที่กล่าวมาข้างต้น ยังอาจทำให้เกิดโรคไต ประสิทธิภาพการขับถ่ายของเสียของไตลดลง นานเข้าอาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ สำหรับผู้ที่มีคลอเลสเทอรอลในเลือดสูงกว่าคนปกตินั้น ถ้ามีน้ำหนักร่างกายมากเกินไปหรือเป็นโรคอ้วน โอกาสที่จะเป็นโรคหัวใจและหลอดเลือดจะมีมากกว่าคนที่น้ำหนักปกติ

หน้าที่ของคลอเลสเทอรอล

1. เป็นส่วนประกอบของเซลล์ โดยเฉพาะเซลล์ของระบบประสาทจะมีคลอเลสเทอรอลอยู่มาก
2. เป็นสารตั้งต้นของกรดน้ำดี และฮอร์โมนเพศ ซึ่งมีผลต่อเอสโตรเจน (estrogen) แอนโดรเจน (androgen) และโปรเจสเตอโรน (progesterone) ตลอดจนฮอร์โมนของต่อมหมวกไต
3. เป็นสารตั้งต้นของ seven hydrocholesterol ซึ่งเมื่อถูกแสงอุลตราไวโอเลตจะเปลี่ยนเป็นวิตามินดี 3 ในผิวหนัง
4. เป็นฉนวนของเส้นใยประสาท

3. เกลือ (Salt)

เกลือแกงเป็นเครื่องปรุงพื้นฐานที่ใช้ในการทำกุนเชียง หน้าที่โดยตรงคือเป็นสารกันเสียในผลิตภัณฑ์เนื้อ เช่น ผลิตภัณฑ์เนื้อที่ทำแบบแห้งหรือกึ่งแห้ง (Semi-dry) เกลือยังเสริมในแง่รสชาติและกลิ่นของอาหารเนื้อนั้น ๆ แต่ถ้าหากใช้เกลือมากเกินไปก็เป็นผลให้เกิดรสปร่าและลักษณะเนื้อสัมผัสผิดปกติไปด้วย

เกลือมี 3 ประเภทที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์เนื้อ คือ เกลือสมุทร (Solar salt) เกลือสินเธาว์ (Rock salt) และ Vacuum dried ประเภทสุดท้ายมาจากเกลือสินเธาว์ แต่นำมาในรูปสารละลายและระเหยด้วยระบบสูญญากาศ

1. เกลือสมุทร (Solar salt) ได้จากการปล่อยน้ำทะเลเข้ามาในพื้นที่ที่กักไว้ แสงแดดจะเป็นตัวการระเหยน้ำออกไป เมื่อความเข้มข้นได้ระดับเกลือจะตกผลึกออกมา ส่วนประกอบของเกลือสมุทรมีดังนี้

ตารางที่ 2 ส่วนประกอบของเกลือสมุทร

ส่วนประกอบหลัก	ความเข้มข้น (ส่วนในล้านส่วน)
Boron	4
Bicarbonate	142
Calcium	413
Chloride	19,353
Fluoride	1
Magnesium	1,294
Potassium	387
Sodium	10,760
Strontium	67
Sulfite	2,713

โดยวิเคราะห์จากน้ำทะเลที่มีคลอไรด์ 35 กรัม ในน้ำทะเล 1 กิโลกรัม หรือน้ำทะเลระดับความเข้มข้น 35% Salinity

2. เกลือสินเธาว์ (Rock salt) ได้จากสำคินหรือผลึกเกลือธรรมชาติ โดยการใช้ น้ำละลายออกมาหรือสกัดเป็นรูปหินหรือเกลือก็ได้ เกลื่อนี้มักขาดธาตุไอโอดีน ในประเทศไทยได้จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. เกลือที่ได้จากการทำแห้งแบบสูญญากาศ (Vacuum dried salt) ได้จากการละลายผลึกเกลือจากธรรมชาติหรือสำคิน แล้วสูบน้ำขึ้นมาในรูปสารละลาย จึงทำให้ความเข้มข้นมากขึ้นในเครื่องมือระเหยแบบสูญญากาศ (Vacuum evaporator)

เกลือที่ได้จัดเป็นเกลือดิบ (Crude salt) เนื่องจากยังมีสิ่งเจือปนพวกสารอินทรีย์และอนินทรีย์ รวมทั้งแก๊สและจุลินทรีย์ต่างๆ สารเจือปนพวกแคลเซียมและแมกนีเซียม จะทำให้อัตรา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การดูดซึ่มลดลงรวมทั้งลดความสามารถในการละลายของโปรตีน และถ้ามีธาตุทองแดงหรือเหล็ก จะทำให้เกิดการเหม็นหืนในอาหารได้ง่าย ก่อนนำเกลือมาใช้ในอุตสาหกรรมอาหารควรทำให้บริสุทธิ์เสียก่อน (ลักขณา รุจนะไกรกานต์, 2533 : 216 - 218)

เกลือที่เหมาะสมในการทำกุนเชียงควรเป็นเกลือที่สะอาดและผ่านการฆ่าเชื้อแล้ว นิยมใช้เกลือสินเธาว์ ที่ปราศจากโลหะมากกว่าการใช้เกลือสมุทร (วรรณ ตังเจริญชัย, 2535 : 250) เนื่องจากเกลือสมุทรมีแบคทีเรียทนความเค็มสูง (halophilic bacteria) และมีอนุมูลของสารแคลเซียมแมกนีเซียม ซึ่งมีผลต่อการดูดซึ่มของเกลือทำให้ความสามารถในการละลายของโปรตีนลดลง โลหะหนัก เช่น ผลึกของทองแดงถ้ามีอยู่ในเกลือของการหมักที่ใช้หมักเนื้อจะมีผลเร่งปฏิกิริยาการเหม็นหืนของไขมัน แต่ถ้าเกลือสมุทรได้ผ่านกระบวนการกำจัดสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ดังกล่าวข้างต้นแล้วก็สามารถนำไปใช้ในการหมักได้ นอกจากนี้เกลือที่เติมไอโอดีนไม่เหมาะที่จะใช้ในการหมักเนื้อที่ใช้ร่วมกับไนเตรท เนื่องจากไอโอดีนจะเป็นตัวยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์ที่ช่วยเร่งปฏิกิริยาการเปลี่ยนไนเตรทเป็นไนไตรท์ได้ เป็นผลทำให้มีสารไนเตรทตกค้างอยู่ในผลิตภัณฑ์

หน้าที่ของเกลือ

คุณสมบัติของเกลือที่ใช้ในผลิตภัณฑ์กุนเชียง ได้แก่

เกลือเป็นตัวกลางช่วยลดความชื้นหรือช่วยลด Water activity ของอาหารลง ทั้งนี้เกลือจะไปรวมตัวกับน้ำทำให้จุลินทรีย์ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากน้ำนั้นได้ ถึงแม้ว่าจุลินทรีย์พวกนี้ทนต่อความเข้มข้นของเกลือในปริมาณที่สูงได้ก็ตาม ซึ่งปริมาณที่สามารถป้องกันการเจริญเติบโตของพวกแบคทีเรียทนเกลือได้คือ 12% และความชื้นในอาหารประมาณ 60% ซึ่งความเข้มข้นของเกลือใน Water phase มีประมาณ 20% ในปริมาณความเข้มข้นนี้ทำให้ผลิตภัณฑ์เค็มมาก เมื่อความเค็มของเกลือลดลงต่ำกว่า 5.5% ในส่วน Water phase ความสามารถในการเป็นสารกันเสียของเกลือจะลดลงอย่างมากด้วย ผลิตภัณฑ์ไส้กรอกและแฮมมีความเข้มข้นของเกลือประมาณ 2-4% และมีปริมาณน้ำ 60% ซึ่งคิดเป็นเปอร์เซ็นต์เกลือ 3.3-5% ใน Water phase ซึ่งความสามารถในการกันเสียมีไม่เพียงพอ ผลิตภัณฑ์เนื้อหมักเกลือที่มีลักษณะแห้ง เช่น ซาลามี่ (Salami) และ country style ham นั้น การลดปริมาณน้ำในผลิตภัณฑ์ก็เท่ากับเป็นการเพิ่มความเข้มข้นของเกลือ และยังมีสารไนเตรทด้วยจึงสามารถถนอมอาหารนี้ไว้ได้ เช่นเดียวกับกุนเชียงตามมาตรฐานกุนเชียงแล้วจะมีการเติมเกลือในส่วนผสมเพียง 1.84 กรัม ต่อกุนเชียง 100 กรัม แต่เนื่องจากกุนเชียงเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการทำให้แห้งและมีไนเตรทอยู่ด้วยจึงถนอมอาหารไว้ได้นาน (ลักขณา รุจนะไกรกานต์, 2533 : 220)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทบาทของเกลือที่มีผลต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์

1. เกลือมีผลทำให้ปริมาณน้ำในผลิตภัณฑ์ลดลงและทำให้แรงดันออสโมติก (osmotic pressure) เปลี่ยนไป โดยทั่วไปแบคทีเรียมีผนังเซลล์ที่มีคุณสมบัติยอมให้น้ำซึมผ่านได้ (semipermeable membrane) ซึ่งตามหลักออสโมซิสน้ำจะซึมจากที่มีมีความหนาแน่นต่ำกว่าเข้าสู่ที่มีความหนาแน่นสูงกว่า ซึ่งในผลิตภัณฑ์กุนเชียงเกลือก็มีส่วนช่วยในการถนอมอาหารเช่นกัน ดังนั้นจึงทำให้น้ำในเซลล์แบคทีเรียซึมเข้าถึงน้ำเกลือและยังลดความสามารถในการย่อยเอนไซม์ลงได้นอกจากนี้เกลือยังช่วยลดเวลาในการให้ความร้อน ดังนั้นโรงงานผลิตเนื้อบรรจุกระป๋องจึงนิยมหมักเนื้อด้วยเกลือก่อน เป็นการลดเวลาและอุณหภูมิในขณะที่มาเชื้อ

2. กลิ่นรสความบริสุทธิ์ของเกลือที่มีผลต่อกลิ่นรสของอาหาร เช่น แคลเซียมซัลเฟต แคลเซียมคลอไรด์ และแมกนีเซียมคลอไรด์ จะให้รสขมต่อผลิตภัณฑ์ ระดับของเกลือที่ใช้ในผลิตภัณฑ์จะมีผลต่อผลิตภัณฑ์แตกต่างกันไม่ว่าในแง่ของคุณสมบัติ หน้าที่หรือผลกระทบต่อกลิ่นรสของอาหาร แต่เกลือก็เป็นตัวหนึ่งทำให้เกิด กลิ่นหืนและปริมาณเกลือที่ใช้ในผลิตภัณฑ์อาจจะมีผลต่อผลิตภัณฑ์ทำให้มีรสเค็มจัด รสไม่นุ่มนวลและสีของเนื้อแดงเป็นสีคล้ำ ผิวหน้าของผลิตภัณฑ์เหี่ยวแห้ง ไม่เป็นที่พึงปรารถนาของผู้บริโภค ดังนั้น โรงงานอุตสาหกรรมจึงมีการใช้เครื่องมือวัดความเข้มข้นของเกลือเพื่อความถูกต้องในการผลิต

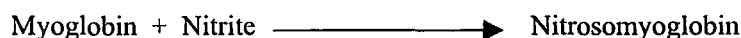
เกลือที่นำมาทำกุนเชียงนี้จะต้องนำมาผสมกับไนเตรท เมื่อนำทั้งสองอย่างนี้ผสมกันแล้วก็จะเรียกว่า เกลือไนเตรท

4. ไนเตรท (NO₃)

ผลิตภัณฑ์พวกเบคอน กุนเชียง ไส้กรอก ฯลฯ จัดเป็นผลิตภัณฑ์จำพวกที่ต้องใช้เกลือไนเตรทเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีสีชมพูแดงและมีกลิ่นรสที่ดี (มาลัยวรรณ อารยะสกุล และเทวินทร์ ธรรมสอน. 2536 : 30-36) โดยใช้ร่วมกับเกลือ จุดประสงค์ที่ใช้ไนเตรทคือ เพื่อให้ได้สีชมพูที่มีความคงตัว ทำให้ผลิตภัณฑ์เนื้อมีรสชาติดีและมีผลในแง่การป้องกัน การเกิดของจุลินทรีย์ โดยเฉพาะจุลินทรีย์พวก *Clostridia* สารไนเตรทมีผลในแง่รสชาติ โดยที่ไนเตรทเองทำหน้าที่เป็นสารกันหืนและกันการเกิดการเหม็นหืนในไขมันของผลิตภัณฑ์

หน้าที่ของสารไนเตรท

สารไนเตรทจะทำหน้าที่ในปฏิกิริยาการหมักหรือการบ่มเนื้อเป็นผลให้เกิดสี ซึ่งอธิบายได้ตามแผนผังดังนี้

สารไนโตรโซไมโอโกลบินเป็นสารสีแดงของเนื้อที่บ่มด้วยเกลือและยังไม่สุก (cured, uncooked meat) ซึ่งเมื่อทำให้สุกจะได้ผลดังนี้

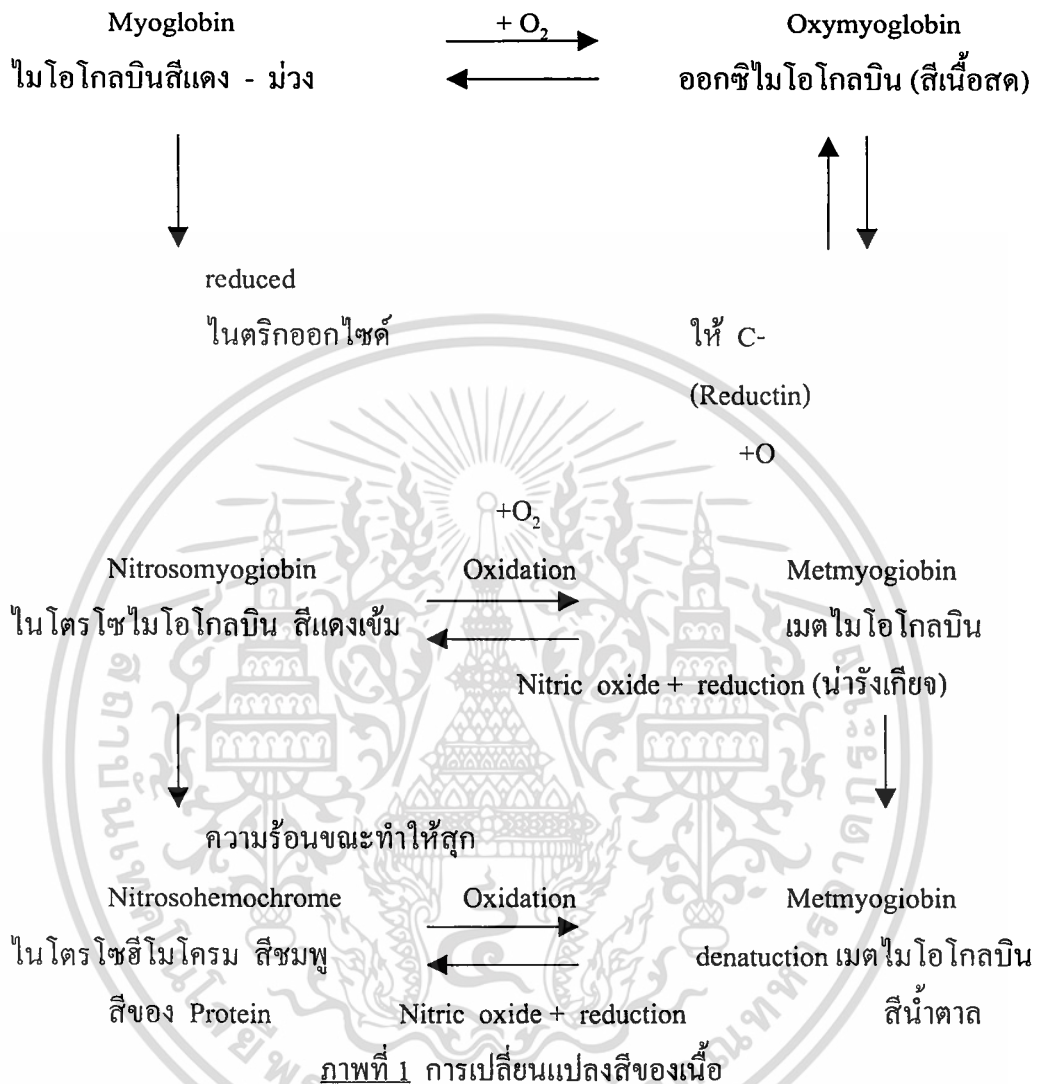

สาร Nitrosohaemochrome ที่ได้จะให้สีชมพูที่มีความคงตัวของเนื้อที่บ่มด้วยเกลือ ซึ่งผ่านความร้อนแล้ว (cooked cured meat)

เมื่อไนเตรทจะแยกตัวออกจากสารละลายอยู่ในส่วนของเนื้อเกิดเป็นไนตริกออกไซด์ (Nitric oxide) และสารประกอบนี้เอง ที่ทำหน้าที่สำคัญแทนไนเตรท (ลักษณะ รุจนะไกร กานต์, 2533 : 220 - 225)

4.1 ไนเตรททำให้ผลิตภัณฑ์มีสีแดง

สีแดงในเนื้อสดเกิดจากรังควัตถุที่เรียกว่า myoglobin ซึ่งทำหน้าที่สำรองออกซิเจนในเนื้อเยื่อ โมเลกุลของ myoglobin ประกอบด้วยโปรตีน globin ต่อกับ heme 1 หมู่ ซึ่งมีเหล็กถูกยึดติดอยู่ส่วน hemoglobin เป็นรังควัตถุในเลือดนั้นมี heme อยู่ถึง 4 หมู่ จึงทำให้สีของเลือดแดงกว่าเนื้อสัตว์สีของเนื้อสัตว์สามารถเปลี่ยนแปลงไปมาได้เมื่อมีสภาวะที่เหมาะสม เช่น ถ้าเนื้อสีแดงสดเกิดจาก oxymyoglobin และสีคล้ำจาก metmyoglobin ไนเตรทที่ใส่ลงไป เนื้อหมัก (cure) เมื่อถูกรีดิวซ์เป็นไนตริกออกไซด์ และรวมกับ metmyoglobin ได้เป็น nitrosomyoglobin เมื่อได้รับความร้อนจากกระบวนการผลิตที่มีผลทำให้โปรตีนแปรสภาพ (denature) (เขาวลัทธิ สุธพันธ์พิศิษฐ์, 2536 : 135) เป็นสีคงตัว (denature metmyoglobin) เนื้อเป็นสีน้ำตาลอมเทา (มาลัยวรรณ อารยสกุลและเทวินทร์ ธรรมสอน, 2536 : 30-36) ขั้นตอนการเกิดสีแดงของผลิตภัณฑ์เนื้อแสดงดังภาพที่ 1

ที่มา : ชัยณรงค์ ถันธพนิต, 2529 : 204

นัยนา ใช้เทียมวงศ์ (2536 : 135) ได้รายงานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสีในผลิตภัณฑ์เนื้อที่เกิดขึ้นเนื่องจากการใช้สารประกอบไนไตรท์และไนเตรท ซึ่งเป็นเม็ดสีที่มีสีม่วงแดง เมื่อใช้สารประกอบไนไตรท์และไนเตรทไปแล้วสารดังกล่าวจะถูกรีดิวซ์ซึ่งไนตริกออกไซด์ที่เกิดขึ้นจะเข้าทำปฏิกิริยากับไมโอโกลบิน และเมื่อได้รับความร้อนในระหว่างการแปรรูปไนตริกออกไซด์ไมโอโกลบิน จะเปลี่ยนไนโตรโซฮีโมโครมมีสีชมพูซึ่งสารดังกล่าวจะค่อนข้างคงตัวต่อปฏิกิริยารีดักชันหรือออกซิเดชันแต่จะซีดจางลงถ้าหากกระทบกับแสงมาก ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2 ช่วยเพิ่มรสชาติ (taste) และกลิ่นรส (flavor)

ทำให้ผลิตภัณฑ์มีกลิ่นรสเฉพาะตัวเป็นที่ยอมรับแก่ผู้บริโภคมากกว่าการใช้เกลือหมักเพียงอย่างเดียว ปัจจัยต่างๆ ของการยอมรับของผู้บริโภค ควรเป็นการมองเห็นด้วยสายตา ได้กลิ่นด้วยจมูก รสชาติและความนุ่มของเนื้อที่บริโภค ส่วนประกอบของเนื้อทำให้เกิดรสชาติ ได้แก่ พวกริโบนิวคลีโอไทด์ (Inosin monophosphate, IMP) และไฮโปซันติน สาร 2 ชนิดนี้ จะมีกลิ่นแรงบริเวณกล้ามเนื้อที่ทำงานหนักของร่างกาย เช่น ขาหน้า ขาหลังและเนื้อจากสัตว์ป่าซึ่งในเนื้อสามารถสกัดกลิ่นนี้ได้ (ชัยณรงค์ คันทพนิต, 2529 : 276)

4.3 ยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์

เกลือแกงหรือไนไตรท์สามารถชะงักการเจริญของแบคทีเรียได้ แม้ว่าใช้ในปริมาณที่ต่ำหรือในสภาพที่เป็นกรด นอกจากนี้ยังสามารถป้องกันเชื้อจุลินทรีย์ *Clostridium botulinum* และป้องกันการงอกของสปอร์ได้ด้วย ซึ่งเชื้อจุลินทรีย์ชนิดนี้สามารถสร้างสารพิษที่เรียกว่า *botulin* ซึ่งเป็นสารพิษที่อันตรายร้ายแรงมาก ถ้าเปรียบเทียบกับพิษงูเห่าอาจรุนแรงกว่าถึง 600 เท่าและมีไนไตรท์กับไนไตรท์เท่านั้นที่ป้องกันได้ แบคทีเรียชนิดนี้ไม่ต้องการออกซิเจนในการเจริญเติบโต มักพบในอาหารกระป๋องหรืออาหารที่มีภาชนะปิดสนิท

สารไนไตรท์กับไนไตรท์มีอันตรายพอสมควร ดังนั้นจึงมีการกำหนดให้ใช้ในผลิตภัณฑ์ในปริมาณค่อนข้างต่ำ เนื่องจากถ้ารับประทานเข้าไปจำนวนมาก อาจทำให้ท้องร่วงรุนแรง สำหรับไนไตรท์ที่มีพิษรุนแรง ก็สามารถจับกับ hemoglobin แล้วทำให้เม็ดเลือดแดงไม่สามารถขนถ่ายออกซิเจนได้ตามปกติทำให้ร่างกายและสมองขาดออกซิเจนถึงขั้นรุนแรงได้ วิธีป้องกันอันตรายคือ อย่าใช้ในเนื้อหรือไนไตรท์ในอาหารเกินปริมาณที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด หรือให้ใช้ปริมาณไนไตรท์ได้ในช่วง 50-200 มิลลิกรัม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ pH ของอาหาร

ปริมาณไนไตรท์ที่เหลือในผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่เป็นพิษต่อสุขภาพ ซึ่งต้องมีกฎหมายกำหนดไว้ด้วย ปริมาณไนไตรท์ที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์เนื้อประเภทหมักเกลือและจะช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีสีที่ต้องการ ต้องไม่มีส่วนไนไตรท์ที่เหลืออยู่แต่อย่างใด ซึ่งในกรณีเช่นนี้ก็จะทำให้ผลิตภัณฑ์มีสีที่จางๆ อย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องให้มีไนไตรท์เหลืออยู่บ้างในปริมาณเล็กน้อย เช่น ในเนื้อที่ทำให้สุกแล้ว ควรมีปริมาณอย่างต่ำประมาณ 10 ส่วนในล้านส่วน ก็จะให้ผลิตภัณฑ์ที่มีสีที่คงตัวและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคและไม่ก่อให้เกิดอันตรายถ้ารับประทานในปริมาณที่เหมาะสม หรือไม่รับประทานอาหารเพียงอย่างเดียว

อันตรายจากการใช้สารไนไตรท์ มี 2 ประการคือ

1. ไนไตรท์ที่เหลือในเนื้อจะรวมตัวกับอะมิโนอิสระในช่วงการทำให้สุกได้สารที่ชื่อ “ไตรอะมีน” ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นสารก่อมะเร็ง

2. การรับประทานอาหารที่มีไนเตรทมากหรือรับประทานอาหารที่มีไนเตรทเพียงอย่างเดียว เป็นการเสี่ยงต่อการรับสารไนเตรทโดยตรง

ในกรณีที่ได้รับสารไนเตรทเข้าไปโดยตรงนั้น มีข้อควรคำนึง 3 ประการคือ

1. การเกิดการเป็นพิษอย่างรุนแรงจากรงควัตถุในเลือด (methaemoglobinemia) ซึ่งจะเกิดในผู้ใหญ่ซึ่งรับประทานสารไนเตรทในปริมาณที่สูงมากถึงประมาณ 2 – 3 กรัมต่อคน แต่จะเกิดเช่นเดียวกันในเด็กก่อนที่รับประทานแม่ในปริมาณต่ำกว่านี้

2. ไนเตรทที่รับประทานเข้าไปจะทำปฏิกิริยากับ Secondary และ Tertiary amines ได้สาร “ไนโตรซามีน” ซึ่งเป็นสารก่อมะเร็ง แม้สารไนเตรทในเนื้อที่รับประทานเข้าไปจะมีเพียงเล็กน้อยก็ตาม

3. สารไนเตรทเองอาจเป็นสารก่อมะเร็ง แต่ยังไม่มีความหลักฐานที่เสริมอย่างแน่นอน สารไนเตรทที่มีคุณสมบัติเป็นสารกั้นเสีย โดยที่จะกั้นการเจริญของแบคทีเรียบางชนิดในทาง การค้าได้มีการนำเกลือโซเดียมคลอไรด์ และ โซเดียมไนเตรทมาใช้และพบในปริมาณที่สูงจึงจะสามารถกั้นการเจริญของแบคทีเรียได้ โดยเฉพาะภาวะที่เป็นกรดสารไนเตรทจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าสภาวะเป็นด่าง ในสภาวะความเป็นกรดเป็นด่างที่พอเหมาะและการใช้เกลือร่วมกับสารไนเตรท จุลินทรีย์จะเติบโตได้น้อย อนุกรมการเก็บที่ต่ำกว่าอนุกรมที่เหมาะสมในการเจริญเติบโตของมัน หรือปริมาณจุลินทรีย์มีในปริมาณต่ำมาก จุลินทรีย์พวกสปอร์จะสามารถถูกทำลายได้ง่ายโดยความร้อนในสภาวะที่มีเกลือร่วมด้วย ดังนั้น ในการใช้ไนเตรทจึงต้องนำมาผสมกับเกลือก่อนที่จะนำไปผสมกับอาหาร เพื่อให้ไนเตรทกระจายอยู่อย่างสม่ำเสมอกับเกลือที่ผสมอยู่ด้วย

ดวงพร วินิจกุลและคณะ (2528 : 317) รายงานไว้ว่าปริมาณไนเตรทและไนโตรทในอาหารประเภทเนื้อสัตว์จำนวน 8 ชนิดๆ ละ 10 ตัวอย่าง คือ ปลาเค็ม กุ้งแห้ง ไส้กรอก แหนม กุนเชียง และหมูยอ จากตลาดอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่พบว่าตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์ ส่วนใหญ่ปริมาณไนโตรทและไนเตรทอยู่ในเกณฑ์ที่ปลอดภัยสำหรับการบริโภค คือ ปริมาณไนเตรทไม่เกิน 500 ส่วนในล้านส่วน และปริมาณไนโตรทไม่เกิน 125 ส่วนในล้านส่วน เนื้อเค็มที่นำมาศึกษาใน 10 ตัวอย่างมีปริมาณไนเตรท และไนโตรทสูงเกินปริมาณที่กำหนด และไส้กรอก 3 ใน 10 ตัวอย่างมีปริมาณมากกว่าปริมาณที่อนุญาตให้ใช้ได้ตามกฎหมาย นอกจากนี้ (ประกาย บริบูรณ์และคณะ, 2537 : 235) จากกองวิเคราะห์อาหาร กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้ศึกษาปริมาณไนโตรซามีนในอาหารและผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ในอาหาร 140 ตัวอย่าง โดยวิธี GC-TEA ควบคุมกับการวิจัยปริมาณ Nitrate และ Nitrite โดยวิธี Spectrophotometer ปรากฏว่าพบไนโตรซามีน 133 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 93 และพบไนโตรซามีนสูงสุด 440.49 ppm. อาหารที่มี Nitrite สูงมากจะพบไนโตรซามีนมาก และอาหารที่มีการใช้เครื่องเทศในการปรับปรุงรสสูงแม้จะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใช้ Nitrite ไม่เกินมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข สามารถเกิดไนโตรซามีนได้เหมือนกัน ความร้อนในการประกอบอาหารก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณไนโตรซามีนในอาหาร ดังนั้นผู้ผลิตอาหารประเภทผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ควรหลีกเลี่ยงการใช้สารประกอบนี้ ซึ่งในทางการค้าได้ผลิตผงเพรค (praque powder) เพื่อใช้ในผลิตภัณฑ์เนื้อ ผงเพรคมีลักษณะเป็นผง หรือเกล็ดชมพูอ่อน ในส่วนผสมของเกลือไนไตรท์และไนเตรทในอัตราส่วนพอเหมาะรวมทั้งมีส่วนผสมของสารอื่นบางชนิด เพื่อช่วยปรับปรุงลักษณะและคุณภาพของผลิตภัณฑ์เนื้อ ไนเตรทและไนไตรท์มีความเป็นพิษต่อร่างกายทำให้กล้ามเนื้อเรียบคลายตัวโดยเฉพาะกล้ามเนื้อของหลอดเลือดหัวใจขนาดเล็ก ทำให้เกิดอาการระคายเคืองต่อกระเพาะลำไส้และเยื่อทางเดินอาหารทำให้เกิดอาการอุจจาระเป็นเลือดและอาเจียนเป็นเลือด ปริมาณไนไตรท์และไนเตรทที่เป็นพิษมาก ถ้าได้รับในปริมาณมากกว่า 4 กรัมต่อวัน แต่ถ้าได้รับมากกว่า 8 กรัมต่อวัน อาจถึงแก่ความตายได้

สารไนโตรซามีนพบมากในอาหารประเภทผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ เช่น ไส้กรอก กุนเชียง แฮม เบคอน ปริมาณและชนิดของไนโตรซามีนในอาหารขึ้นอยู่กับปริมาณไนเตรท และไนไตรท์ที่เติมลงในผลิตภัณฑ์และชนิดของเอมีนในอาหารตลอดจนกรรมวิธีการผลิตสารก่อมะเร็งที่เกิดโดยธรรมชาติ เช่น อะฟลาทอกซิน (Aflatoxin) ที่เกิดจาก *Aspergillus flavus* อาหารที่มีไขมันมาก เช่น เบคอน ไส้กรอก ที่เติมไขมัน เพื่อเพิ่มความนุ่มจะพบสารตั้งต้นของ nitrosopyrrolidine และยังพบในปลา พริกไทย หมูยอ ตลอดจนกรรมวิธีการปรุงอาหารประเภทปิ้งย่าง บนเปลวไฟโดยตรงเพื่อให้ผิวนอกไหม้เกรียม ส่วนภายในชิ้นเนื้อยังคงความชุ่มฉ่ำ วิธีดังกล่าวทำให้เกิดไนโตรซามีนบนผิวหนังที่สัมผัสกับเปลวไฟได้

ปฏิกิริยาระหว่างไนโตรซามีนกับเอมีน (พบมากในอาหาร เช่น ปลา กุ้ง หอย ปลาหมึก เนื้อสัตว์อื่นๆ) สามารถยับยั้งสารอาหารหลายชนิด เช่น สารที่เกิดโดยธรรมชาติได้แก่ วิตามินซี และวิตามินอี แต่วิตามินซีมีประสิทธิภาพในการป้องกันปฏิกิริยาได้ดีกว่าและอย่ารับประทานอาหารที่ซ้ำซากเพราะในอาหารนั้นอาจมีไนเตรทหรือไนไตรท์อยู่สูง ก็อาจเสี่ยงต่อการเกิดไนโตรซามีนในร่างกาย

ปกติมนุษย์ได้รับสารไนโตรซามีนได้หลายทาง นอกจากการบริโภคอาหารแล้วยังเกิดไนโตรซามีนได้ในระบบย่อยอาหาร เช่น ในกระเพาะอาหารที่มีความเป็นกรดพอเหมาะโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนสูบบุหรี่ที่มีอัตราเสี่ยงต่อโรคมะเร็งเนื่องจากน้ำลายที่มีสารไนโอโซยานาตมากกว่าคนปกติ 4-5 เท่า ซึ่งสารตัวนี้เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาการเกิดไนโตรซามีนในร่างกาย นอกจากนี้ร่างกายเรายังได้รับไนเตรทปริมาณมากจากการรับประทานอาหารที่มีไนเตรทสูงเป็นประจำ ผักหลายชนิดที่สะสมไนเตรทได้มากได้แก่ คะน้า ผักกาดขาว กะหล่ำปลี ผักบุ้งไทย (อารี วัลยเสรีและคณะ. 2536: 47)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. น้ำตาล

ส่วนผสมอีกอย่างที่ขาดไม่ได้สำหรับการทำกุนเชียง คือ น้ำตาล จะสังเกตได้ว่ากุนเชียงจะมีรสชาติค่อนข้างหวาน ดังนั้นจำเป็นต้องใส่น้ำตาลเป็นจำนวนมาก นอกจากน้ำตาลจะให้ความหวานกับกุนเชียงแล้ว ยังให้สีและช่วยให้ส่วนผสมของกุนเชียงเข้ากันได้ดีด้วย น้ำตาลเป็นสารประกอบที่ใช้ปรุงอาหารเช่นเดียวกับเกลือ น้ำตาลที่นิยมใช้ในผลิตภัณฑ์เนื้อได้แก่ น้ำตาลทราย เคนโตรส มีจุดประสงค์ช่วยเพิ่มรสชาติ ช่วยลดความเค็มของเกลือทำให้ผลิตภัณฑ์มีรสกลมกล่อม และมีลักษณะเนื้อนุ่มฉ่ำขึ้นและช่วยปรับปรุงสีของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากปฏิกิริยาทางเคมีได้สารสีน้ำตาลที่คงทน (สายสนม ประดิษฐ์ดวง, 2540 : 530) การใช้ซูโครสร่วมกับเกลือโตรส ปริมาณร้อยละ 0.44 ของส่วนประกอบที่ใช้ในการหมัก ช่วยในการหมักให้เกิดปฏิกิริยาเร็วขึ้น การใช้ซูโครสเพียงอย่างเดียวช่วยให้ pH ลดลงเร็วกว่าการใช้น้ำตาลชนิดอื่น ในกรณีนี้จึงนิยมใช้กับผลิตภัณฑ์เนื้อหมักที่ต้องการรสเปรี้ยว เช่น ไส้กรอก (Fermented Sausage) (เขवालักษณ์ สุรพันธ์พิศิษฐ์, 2536 : 83)

บทบาทของน้ำตาลที่มีผลต่อผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์

1. น้ำตาลทำให้ผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์อ่อนนุ่มขึ้น โดยที่น้ำตาลจะไปลดความเค็มของเกลือและป้องกันน้ำบางส่วนจากเนื้อที่จะถูกดึงออกมาทำให้ความชื้นบางส่วนไม่สูญหายไป และทำให้เนื้อมีรสชาติดีขึ้นไม่แข็งกระด้าง
  2. เมื่อผลิตภัณฑ์ผ่านความร้อน ทำให้ผลิตภัณฑ์เกิดสีน้ำตาลบริเวณผิวหน้าของชิ้นเนื้อและมองดูน่ารับประทานมากขึ้น
  3. น้ำตาลเร่งการเปลี่ยนแปลงของโซเดียมไนเตรทเป็นไนตริกออกไซด์ ทำให้ปริมาณสารไนเตรทที่เหลืออยู่ในผลิตภัณฑ์น้อยและเกิดสีแดงเร็วขึ้น (เขवालักษณ์ สุรพันธ์พิศิษฐ์, 2536 : 83)
- การใช้น้ำตาลในปริมาณสูง น้ำตาลจะมีคุณสมบัติเป็นสารกันเสียด้วย ในการทำเนื้อหมัก (meat curing) มีการใช้น้ำตาลไม่มากนัก จึงไม่มีคุณสมบัติเพียงพอในการเป็นสารกันเสีย ในเนื้อบด (mince meat) เป็นตัวอย่างเนื้อที่ได้จากเนื้อบดกับเครื่องประกอบอื่นๆ (ลักขณา รุจนะไกรกานต์, 2533 : 238)

6. ซีอิ้วขาว

เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการหมักของถั่วเหลือง ซึ่งใช้เชื้อราที่นิยมใช้คือ *Aspergillus oryzae* หรือ *A. soyae* ซึ่งใช้ในการเตรียมโคจิเพื่อเป็นแหล่งของเอนไซม์ต่างๆ เช่น โปรติเอส (protease), เปปติเดส (peptidase), อะไมเลส (amylase) และไลเปส (lipase) เอนไซม์เหล่านี้จะช่วยย่อยสลาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โปรตีน และคาร์โบไฮเดรต ในช่วงของการหมักด้วยน้ำเกลือพบว่า มีสปอร์ของเชื้อราหลงเหลืออยู่นอกจากจะมีเชื้อราแล้วก็ยังมี แบคทีเรีย (bacteria) แบคทีเรียที่พบเป็นแบคทีเรียที่ผลิตกรดแลคติก (lactic acid producing bacteria) โดยเฉพาะพวกที่ทนเกลือได้สูง ได้แก่ *Pediococcus soyae* หรือบางทีเรียกว่า *P. halophilus* ซึ่งเป็นตัวสำคัญทำให้เกิดกรดแลคติกในชีอิ้ว และทำให้ความเป็นกรด-ด่างของน้ำหมักลดลงจากพีเอช 6-7 เป็นพีเอช 4.5-5.0 ช่วงความเป็นกรด-ด่างระดับนี้ จะเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของเชื้อยีสต์ ซึ่งจะสามารถหมักน้ำตาลที่ได้จากการย่อยสลายคาร์โบไฮเดรตให้เป็นแอลกอฮอล์ ซึ่งจะช่วยให้กลิ่นและรสของชีอิ้วดีขึ้น แล้วได้เป็นผลิตภัณฑ์ชีอิ้วขาว เมื่อเติมชีอิ้วขาวลงในผลิตภัณฑ์กุนเชียงจะทำให้มีกลิ่นและเนื้อสัมผัสดีขึ้น เนื่องจากมีรสเค็มและรสหวานเล็กน้อย และเมื่ออยู่ในสภาวะที่เหมาะสมเชื้อราที่อยู่ในรูปของสปอร์อาจมีการเจริญ และย่อยโปรตีนของเนื้อทำให้เนื้อนุ่มขึ้น (วรารุณี ครุสง, 2532 : 63-66)

7. ไส้ (Casing)

การบรรจุไส้และการแปรรูปปรุงอาหาร เนื้อแปรรูปส่วนใหญ่จะแปรรูปร่างเป็นแบบเฉพาะตัวเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความสม่ำเสมอและต้องการให้ผู้บริโภคสามารถจำและรู้จักผลิตภัณฑ์โดยอัตโนมัติ (ทักษิณี วิฑูริธศานต์, 2540 : 131) ซึ่งไส้โดยทั่วไปแบ่งได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

1. ไส้ธรรมชาติ (Natural casing) หมายถึง ไส้ที่ทำจากลำไส้หรือส่วนของสัตว์ที่มีรูปร่างแน่นอน มีความคงทนตลอดทุกขั้นตอนของการทำผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ส่วนใหญ่ได้จากไส้หมู ไส้วัว ไส้แกะ ไส้แพะ หลอดคอวัว กระเพาะหมู ไส้คิงวัว ไส้ธรรมชาติมีความสม่ำเสมอ เบื่อง่าย ฉีกขาดได้ง่าย เก็บรักษายาก ราคาแพง ไส้กรอกที่ใช้ไส้ธรรมชาติบรรจุ ได้แก่ ซัมเมอร์ซอสเซต ใช้บรรจุในส่วนของลำไส้ใหญ่ (second end) ไส้กรอกอิตาลี และกุนเชียงบรรจุในลำไส้เล็ก (small intestine) ไส้กรอกแห้ง ใช้บรรจุในกระเพาะ (stomach) หมู มัมบรรจุในส่วนไส้คิงของวัว (ไส้สุด) ไส้ธรรมชาติมีคุณสมบัติที่ปล่อยให้ความชื้นและควันทันเข้าไปในเนื้อ ไส้กรอกได้ง่ายมาก และนอกจากนั้นยังสามารถหดตัวได้ จึงทำให้ไส้กรอกรัดแน่นกับเนื้อได้สนิทมากจนสูญเสียความชื้นได้ง่ายกว่าไส้สังเคราะห์ ส่วนใหญ่จึงนิยมใช้ทำกุนเชียง และ dry sausage ซึ่งสามารถรับประทานไส้เข้าไปได้ด้วย (ชัยณรงค์ คันธพนิต, 2529 : 225)

2. ไส้เทียม (Artificial casing) หมายถึง ไส้ที่ผลิตขึ้นมาเพื่อจำหน่ายหรือเรียกอีกอย่างว่าไส้สังเคราะห์ สามารถผลิตได้ในปริมาณมาก ราคาถูก มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางให้เลือกตามความต้องการ ขนาดสม่ำเสมอและเก็บรักษาได้ง่าย มี 2 แบบ คือ

2.1 ไส้เทียมที่รับประทานได้ (edible artificial casing) ทำจากหนังสัตว์ (regenerated collagen) ส่วนคอเรียมของไส้ โดยสกัดด้วยสารละลายด่างและล้างน้ำ จากนั้นนำไป

ทำปฏิกิริยากับกรดให้เกิดการพองตัวและเหลวเป็นเนื้อเดียวกัน จึงนำเข้าแบบและผ่านค้างทำให้แห้ง ใช้มากกับไส้ที่มีขนาดเล็ก

2.2 ไส้เทียมที่รับประทานไม่ได้ (inedible Artificial casing) ทำจากเซลลูโลสที่ทำจาก เมล็ดฝ้าย คอลลาเจนที่บริโภคนไม่ได้และพลาสติก ไส้เทียมประเภทนี้มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5 เซนติเมตรถึง 15 เซนติเมตร มีความแข็งแรงทนทาน (เยาว์ลักษณะ สุรพันธ์พิศิษฐ์. 2536 : 106)

2.3 มาตรฐานผลิตภัณฑ์กุ้งเชียง

1. สี กลิ่นรสและลักษณะเนื้อ
  - 1.1 สี ต้องมีสีปกติตามลักษณะของกุ้งเชียง (ค่อนข้างแดง) ดูสดใหม่สม่ำเสมอทั่วตลอด
  - 1.2 กลิ่นรส กลิ่นหอมชวนรับประทาน ซึ่งเป็นกลิ่นรสของผลิตภัณฑ์ รสชาติดี
  - 1.3 ลักษณะเนื้อต้องแน่น คงรูป เนื้อและมันผสมอยู่อย่างทั่วถึงไม่มีสิ่งแปลกปลอม เช่น ขน กระดุก
2. ไขมัน ต้องไม่เกินร้อยละ 30 โดยน้ำหนัก
3. โปรตีนทั้งหมดต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 โดยน้ำหนัก
4. ความชื้น ต้องไม่เกินร้อยละ 30 โดยน้ำหนัก
5. วัตถุเจือปนอาหาร
  - 5.1 โมโนโซเดียม แอลกลูตาเมต ไม่เกินร้อยละ 0.25 โดยน้ำหนัก
  - 5.2 โซเดียมหรือโพแทสเซียม ไนเตรท (คำนวณเป็นโซเดียมไนเตรท) ไม่เกิน 500 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม
  - 5.3 ฟอสเฟตในรูปของโมโน-, -ได- และโพลีของเกลือโซเดียมหรือโพแทสเซียมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือผสมกันในผลิตภัณฑ์สำเร็จ (คำนวณเป็น P_2O_5 ฟอสฟอรัสทั้งหมด) ไม่เกิน 3000 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม
  - 5.4 เกลือซอร์เบต ไม่เกินร้อยละ 0.05 โดยน้ำหนัก
  - 5.5 อัสคอร์เบตและอีริเทอร์เบต ในปริมาณที่เหมาะสม
6. จุลินทรีย์ให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดต่อไปนี้
  - 6.1 จุลินทรีย์ทั้งหมด ต้องไม่เกิน 100000 โคโลนีในตัวอย่าง 100 กรัม
  - 6.2 *Escherichia coli* โดยวิธีเอ็มพีเอ็น (MPN) ต้องน้อยกว่า 3 ในตัวอย่าง 1 กรัม
  - 6.3 *Salmonella* ต้องไม่พบในตัวอย่าง 25 กรัม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.4 *Staphylococcus aureus* ต้องไม่พบในตัวอย่าง 0.01 กรัม

6.5 *Clostridium perfringens* ต้องไม่พบในตัวอย่าง 0.01 กรัม

ราและยีสต์ ต้องไม่เกิน 100 โคโลนีในตัวอย่าง 1 กรัม (มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2532 : 2, 3)

2.4 เห็ดนางรม (Oyster mushroom)

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pleurotus ostreatus* (Fr.) Kummer

ชื่อสามัญ : เห็ดนางรม, Oyster mushroom

Class : Basidiomycetes

Subclass : Holobasidiomycetidae

Order : Agaricales

Family : Tricholomataceae

(ตีพิมพ์ ไซวงศ์เกียรติ, 2528 : 122, 123, ปีญา โพรธิฐิรตน์, 2538 : 200, 201 และ อานนท์ เอื้อตระกูล, 2523 : 2, 3)

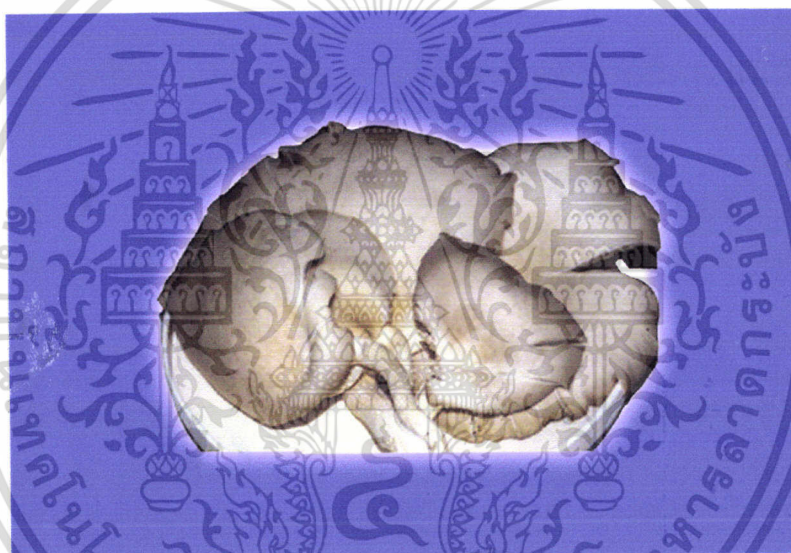
เห็ดนางรม (Oyster mushroom) จัดเป็นเห็ดที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ทางประเทศแถบยุโรป สามารถเจริญได้ทั่วไปในเขตอบอุ่น ต่อมาได้นำมาทำการทดลองเพาะเลี้ยงในประเทศไทย พบว่า เห็ดชนิดนี้สามารถปรับตัวและเจริญเติบโตได้ดีในประเทศไทย จึงมีการเผยแพร่วิธีเพาะเห็ดชนิดนี้ และเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป เห็ดนางรมจัดเป็นเห็ดที่คนนิยมรับประทานกันมาก ทั้งนี้ เนื่องจากเห็ดนางรมมีสีขาวสะอาด มีคุณค่าทางอาหารสูงและมีรสชาติหอมหวาน นอกจากนี้เนื้อของเห็ดนางรมยังมีลักษณะเหนียวเหมือนเห็ดมะม่วงหรือเห็ดขอนขาวและที่สำคัญก็คือเห็ดนางรมมีสารบางอย่างที่มีสรรพคุณเป็นยารักษาโรคไม่แพ้เห็ดชนิดอื่นๆ จึงทำให้คนรู้จักเห็ดชนิดนี้เป็นอย่างดี

เห็ดนางรมจัดเป็นเห็ดที่มีคุณค่าทางอาหารสูงโดยเฉพาะโปรตีน คาร์โบไฮเดรตและวิตามิน บี 1 วิตามินบี 2 สูงกว่าเห็ดชนิดอื่นๆ และยังมีกรดโฟลิก สูงกว่าเห็ดชนิดอื่นๆ นอกจากนี้เห็ดนางรมยังให้ปริมาณแร่ธาตุหลายชนิดเช่น แคลเซียม ฟอสฟอรัส โพแทสเซียมและยังให้พลังงานค่อนข้างสูง กรดพวกนี้ช่วยป้องกันโรคโลหิตจางได้ จึงเหมาะสำหรับผู้ป่วยที่เป็นโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และยังเหมาะกับผู้ที่ต้องการลดน้ำหนักเพราะเห็ดมีปริมาณของไขมันน้อยและปริมาณโซเดียมต่ำ จึงเหมาะที่จะใช้เป็นอาหารสำหรับผู้ที่ เป็นโรคหัวใจและโรคตับอักเสบประกอบกับเห็ดนางรมเป็นเห็ดที่เพาะง่ายสามารถเจริญได้ในทุกภูมิภาคของประเทศไทยจึงได้มีการเพาะเห็ดชนิดนี้กันอย่างแพร่หลาย (ปีญา โพรธิฐิรตน์, 2538 : 100 และอานนท์ เอื้อตระกูล, 2523 : 1, 2)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. รูปร่างลักษณะของเห็ดนางรม

ลักษณะของเห็ดนางรมโดยทั่วไปจะมีหมวกเห็ดคล้ายหอยนางรม ดอกเห็ดนางรมมีลักษณะ ขาวนํมเมื่ออากาศร้อน และขาวอมเทาเมื่ออากาศเย็น ก้านดอกจะมีลักษณะเดียวกับหมวก มีลักษณะขาวนํมเกิดเป็นดอกเดี่ยวหรือกระจุกก็ได้ ก้านดอกชูตั้งขึ้นไปในอากาศ Һันหน้าเข้าหาแสง ครีบ (gill) มีสีขาวหรือสีขาวซีดยาวตลอด สปอร์รูปไข่ ไม่มีสีแต่เมื่ออยู่รวมกันเป็นกระจุกจะมองเห็นสีขาวขนาดประมาณ 6-10 ไมครอน ดอกเห็ดจะกว้างประมาณ 3-6 นิ้ว หรือ 8 นิ้ว สูง 6 นิ้ว ถ้าขึ้นตามธรรมชาติบนต้นไม้จะขึ้นเรียงรายลดหลั่นเป็นชั้น ๆ ดอกอาจมีก้านหรือไม่ก็ได้ ลักษณะของเส้นใย (mycelium) สีขาว เมื่อเลี้ยงในหลอดทดลองจะฟูเต็มหลอด (ดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ, 2528 : 107 และอานนท์ เอื้อตระกูล, 2523 : 6)

ภาพที่ 2 ลักษณะของเห็ดนางรม

2. ธรรมชาติของเห็ดนางรม

เห็ดนางรมจัดเป็นเห็ดที่มีการดำรงชีพแบบ Saprophytic fungi แต่ในบางครั้งก็อาจเป็นพวกปรสิต (Parasite) โดยเจริญเติบโตบนต้นไม้ที่ไม่มีชีวิตหรือต้นไม้ตายก็ยังสามารถเจริญเติบโตต่อไปได้ การดำรงชีพของเห็ดนางรมมีดังนี้ (ดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ, 2528 : 107 และปัญญา โพธิ์รัตน์, 2538 : 169)

2.1 เห็ดนางรมเป็นเห็ดที่มีความสามารถย่อยสารประกอบที่มีโมเลกุลซับซ้อนได้ดีกว่าเห็ดฟาง โดยเฉพาะพวกเซลลูโลส ลิกนิน ฯลฯ จึงทำให้วัสดุที่ใช้ในการเพาะ โดยเฉพาะขี้เลื่อยไม้ยางพาราไม่จำเป็นต้องผ่านการหมักก็ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2 ความสามารถในการดำรงชีวิตในกรณีที่สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม เห็ดนางรมสามารถอยู่ได้โดยการสร้างคลอมาสปอร์ (Chlamydospore) อยู่ตามตอไม้ เมื่ออากาศชุ่มชื้นและสภาพแวดล้อมเหมาะสมเห็ดนางรมก็จะงอกเส้นใยออกมา จากนั้นเส้นใยก็จะพัฒนาไปเป็นดอกและมีการสร้างสปอร์แพร่พันธุ์ต่อไป

2.3 เห็ดนางรมเป็นเห็ดที่เจริญเติบโตได้ในกรณีที่สภาพแวดล้อมที่เป็นกรดเล็กน้อยหรือมี pH 5.0-5.2 การผสมเชื้อหรือวัสดุเพาะจึงไม่จำเป็นต้องใส่ปูนขาวลงไป

2.4 อุณหภูมิที่เหมาะสมต่อเส้นใยเห็ดควรอยู่ประมาณ 30-32 องศาเซลเซียส (ดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ, 2528 : 107 และปัญญา โพธิ์รัตนัน, 2538 : 169)

3. คุณค่าทางอาหารของเห็ดนางรม

คุณค่าทางอาหารของเห็ด โดยทั่วไป เห็ดจะมีเกลือแร่สูงกว่าพืชผักถึง 2 เท่า มีโปรตีนสูงเมื่อเทียบกับพืชผักบางชนิด เช่น หน่อไม้ฝรั่ง กะหล่ำปลี และมันฝรั่ง เห็ดจะมีโปรตีนสูงกว่าถึง 2 เท่า และเมื่อเทียบกับมะเขือเทศและแครอท เห็ดมีโปรตีนสูงกว่า 4 เท่า เห็ดโดยทั่วไปมีเอนไซม์หลายชนิดโดยเฉพาะ Trypsine ซึ่งช่วยในการย่อยอาหาร นอกจากนี้เห็ดยังมี กรดโฟลิก ช่วยรักษาโรคโลหิตจาง โรคมะเร็ง และต้านทานเชื้อไวรัส

จากการวิเคราะห์คุณค่าทางอาหารของเห็ดนางรมเปรียบเทียบกับอาหารต่างๆ พบว่าเห็ดนางรมเป็นพืชชนิดหนึ่งที่มีคุณค่าทางอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายของมนุษย์สูงมาก มีโปรตีนสูงรองจากถั่ว มีเกลือแร่ที่ร่างกายต้องการอย่างครบครัน เช่น แคลเซียม ฟอสฟอรัส เหล็ก สูงกว่าอาหารประเภทเนื้อวัว สุก รำ ไก่ ถึง 2 เท่าตัว มีวิตามินบี 1, วิตามินบี 2 สูงกว่าเห็ดทุกชนิด และมีไนอาซินมากกว่า 5-10 เท่าของพืชผักชนิดอื่น มีกรดโฟลิกมากกว่าผักอื่น ๆ และเนื้อสัตว์ ยกเว้นในตับ ซึ่งกรดโฟลิกนี้มีสรรพคุณทางยาใช้ในการรักษาและป้องกันโรคโลหิตจางได้ เห็ดเป็นพืชที่มีแป้ง ไขมันและแคลอรีต่ำมาก จึงเหมาะสำหรับผู้ต้องการลดน้ำหนัก, ผู้ป่วยโรคเบาหวาน, โรคความดันโลหิตสูงมีโซเดียมต่ำมาก เหมาะสำหรับผู้ที่เป็นโรคตับอักเสบ, โรคหัวใจ, โรคความดันโลหิตสูง และเห็ดยังช่วยแก้ปัญหาโรคขาดสารอาหารซึ่งประชากรทั่วโลกกว่าร้อยละ 60 ประสบอยู่ เห็ดนางรม 100 กรัมมีสัดส่วนของธาตุอาหารของเห็ดนางรม มีดังแสดงในตารางนี้

ตารางที่ 3 ส่วนประกอบและปริมาณของธาตุอาหารในเห็ดนางรม 100 กรัม

ส่วนประกอบ	ปริมาณ
ความชื้น	86.1 (%)
โปรตีน	5.94 (%)
คาร์โบไฮเดรต	50.90 (%)
ไฟเบอร์	1.56 (%)
ไขมัน	0.17 (%)
เถ้า	1.14 (%)
แคลเซียม	8.90 มิลลิกรัม
เหล็ก	1.90 มิลลิกรัม
ฟอสฟอรัส	170.0 มิลลิกรัม
วิตามินบี 1	0.15 มิลลิกรัม
พลังงาน	45.16 แคลอรี

ที่มา: ดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ, 2528 : 122, 123)

(ดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ, 2528 : 122, 123, ปัญญา โพธิ์รัตน, 2538 : 200, 201 และ อานนท์ เอื้อตระกูล, 2523 : 2, 3)

จากการวิเคราะห์เห็ดพบว่าเห็ดทุกชนิดมีสารลิกนิน สูงมากถึง 3 หน่วย โดยเฉพาะเห็ดที่ กำลังบานหรือเห็ดแก่ จะมีสารชนิดนี้สูงมาก ดังนั้นหากรับประทานเห็ดเป็นประจำแล้วจะไม่มี โอกาสเป็นโรคมะเร็ง (อานนท์ เอื้อตระกูล, 2528 : 4, 5)

บทที่ 3

อุปกรณ์และวิธีการ

3.1 อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ก. วัสดุ

1. เนื้อหมู
2. มันหมู
3. เห็ดนางรม
4. ไข่หมูขนาดเล็ก
5. น้ำตาลทราย
6. เกลือป่น
7. เกลือไนไตรท์
8. ซีอิ๊วขาว

ข. อุปกรณ์

1. เตาอบ
2. เครื่องชั่งแบบละเอียด
3. เครื่องชั่งแบบหยาบ
4. เหล็กแขวน
5. เครื่องบด
6. อ่างผสม
7. มีด
8. เขียง

3.2 วิธีการ

การผลิตกุนเชียงเสริมเห็ด เป็นการเสริมคุณค่าทางอาหารแก่กุนเชียงโดยการเติมเห็ดนางรมเพิ่มลงไปในสูตรการทำกุนเชียงโดยทั่วไป โดยได้ทำการศึกษาปริมาณเห็ดนางรมที่เหมาะสมในการเติมลงในส่วนผสมของกุนเชียง ในอัตราส่วนเห็ด 0%, 20%, 40%, 60%, 80% และ 100% โดยเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

น้ำหนักของเนื้อหมู และศึกษาลักษณะทางกายภาพของกุนเชียงเสริมเห็ดในด้านสี กลิ่น รส เนื้อสัมผัสและการยอมรับโดยรวม เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการทำกุนเชียงเสริมเห็ด โดยได้มีการเพิ่มปริมาณของเห็ดนางรมลงในส่วนผสมในปริมาณต่างๆกัน ดังแสดงใน ตารางที่ 4 ตารางที่ 4 แสดงส่วนผสมของกุนเชียงเสริมเห็ด

ลำดับที่	อัตราส่วนของส่วนผสม							
	เห็ด (กรัม)	หมู (กรัม)	มันหมู (กรัม)	น้ำตาล (กรัม)	เกลือ ไนเตรท (กรัม)	ซีอิ้ว ขาว (กรัม)	ใส่หมู (กรัม)	น้ำหนัก รวม (กรัม)
1	0	350	120	60	10	10	10	560
2	58	292	120	60	10	10	10	560
3	100	250	120	60	10	10	10	560
4	131	219	120	60	10	10	10	560
5	156	194	120	60	10	10	10	560
6	175	175	120	60	10	10	10	560

กรรมวิธีการผลิตกุนเชียงเสริมเห็ด

1. การเตรียมเนื้อหมู มันหมู เห็ด และใส่

เนื้อหมูเลือกใช้น้ำแข็งซึ่งจะมีโปรตีนจากกล้ามเนื้อที่ทำหน้าที่ประสานน้ำและน้ำมันให้เข้ากันได้ดี โปรตีนในเนื้อสัตว์สามารถละลายได้ดีในเกลือ มีประสิทธิภาพในการเป็นตัวช่วยในการรวมตัว (emulsifier) ที่ดีและโปรตีนเหล่านี้จะมีอยู่ในเนื้อในปริมาณที่ต่างกัน เนื่องจากเป็นเนื้อที่นำมาจากส่วนต่างๆ (เขวาลักษณ์ สุรพันธ์พิษฐ์, 2536 : 113) จากนั้นนำเนื้อแดงที่ได้มาล้างเอาสิ่งสกปรกออกแล้วหั่นเป็นชิ้นเล็กๆและนำไปบดหยาบ ไขมันหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ แล้วบดหยาบเช่นเดียวกับเนื้อแดง ใส่หมูล้างทำความสะอาดและลอกใส่ให้บางใส เห็ดควรเลือกที่ใหม่สด เพราะจะทำให้กลิ่นเห็ดดี ตัดส่วนที่แข็งออก ล้างเห็ดให้สะอาดฉีกเป็นเส้นเล็กๆแล้วหั่นแบบหยาบ จากนั้นผึ่งให้สะเด็ดน้ำ

การนำส่วนผสมมาลดขนาดมีข้อดี คือ

เป็นการปรับปรุงความสม่ำเสมอของผลิตภัณฑ์ ทำให้มีขนาดย่อยอย่างสม่ำเสมอ เมื่อใส่ส่วนผสมเข้าไปทำให้สามารถเข้ากันได้ดี และส่วนผสมต่างๆ กระจายอย่างทั่วถึง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. การผสมส่วนผสม

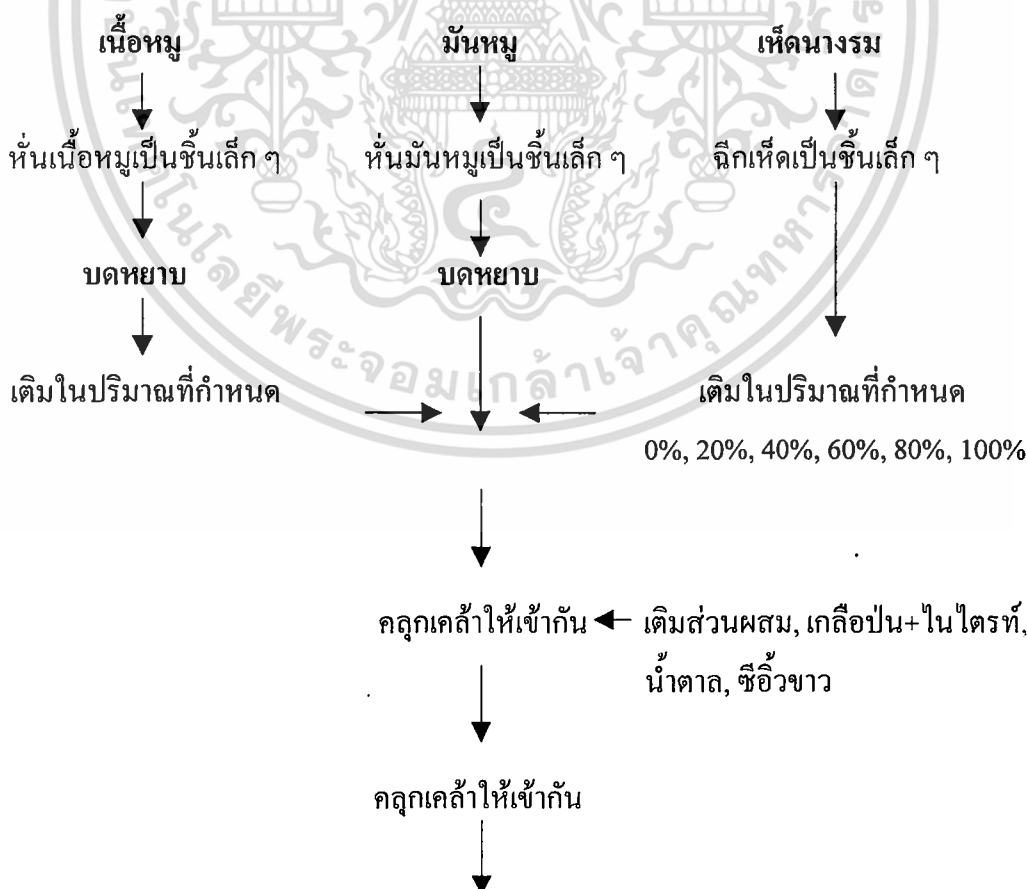
นำเนื้อแดงที่บดหยาบ มันหมู และเห็ดมาผสมกันแล้วเติมเกลือไนเตรทที่ส่วนผสมของไนไตรท์ลงไปก่อน นวดให้เข้ากัน แล้วตามด้วยน้ำตาล ซีอิ๊วขาวใส่เพื่อเพิ่มกลิ่นรสที่ดีและทำให้เนื้อมีลักษณะนุ่มขึ้น แล้วนวดให้เข้ากันจนเหนียว จากนั้นนำไปแช่เย็นและรอการบรรจุต่อไป

3. การบรรจุใส่

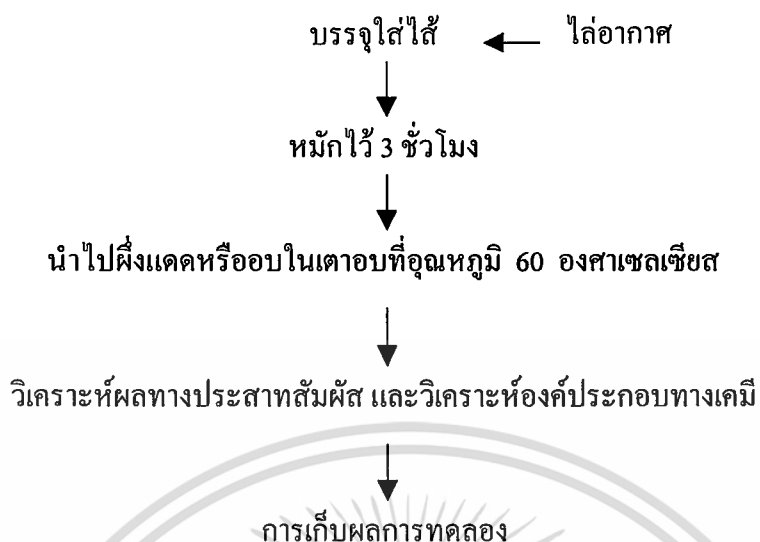
ผลิตภัณฑ์กุนเชียงเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทลดขนาด ดังนั้นจึงต้องการสิ่งบรรจุเพื่อผู้บริโภคจะได้ทราบว่าเป็นผลิตภัณฑ์กุนเชียงโดยอัตโนมัติ โดยนำใส่ที่เตรียมไว้แล้วมาบรรจุส่วนผสมลงไป ไม่มากไม่น้อยเกินไป จัดให้มีขนาดสม่ำเสมอ มัดเป็นท่อนๆ แล้วใส่อากาศโดยใช้เข็มที่มดตรงที่มีอากาศ จากนั้นนำไปดำเนินการในขั้นต่อไป

4. การอบ

กระบวนการนี้จะทำให้ผลิตภัณฑ์แห้งและเป็นการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์กุนเชียงได้นานขึ้น โดยใช้เตาอบลมร้อน นำกุนเชียงที่บรรจุใส่แล้วมาแขวนโดยมีราวเหล็กแขวนอยู่ วางกุนเชียงให้ห่างกันพอสมควร อย่าเรียงให้แน่นจนเกินไปเพราะจะทำให้ความร้อนกระจายไม่ทั่วถึงและสีที่ได้ไม่สม่ำเสมอ อบที่อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส 14-16 ชั่วโมง หรือจนแห้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการทำกุนเชียงเสริมเห็ด

3.2.1 การบันทึกผลการทดลอง

หลังจากได้ผลิตกุนเชียงเสริมเห็ดแล้ว นำผลิตภัณฑ์ที่ได้ไปทดสอบการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้บริโภค โดยพิจารณาในด้าน สี กลิ่น รสชาติ และเนื้อสัมผัส รวมทั้งการยอมรับโดยรวมของกุนเชียงเสริมเห็ด โดยใช้แบบทดสอบการยอมรับ 10 ชุด และผู้ทดสอบชิม 10 คนโดยมีการทดสอบชิม 2 ครั้ง โดยให้ผู้ทดสอบชิมผลิตภัณฑ์กุนเชียงเสริมเห็ดที่ผ่านการทำให้สุกโดยการทอด แล้วให้คะแนนการยอมรับทางประสาทสัมผัสว่าจะตัดสินใจยอมรับต่อผลิตภัณฑ์กุนเชียงเสริมเห็ดที่มีปริมาณเห็ดแตกต่างกัน 6 ระดับ คือ 0%, 20%, 40%, 60%, 80% และ 100% มากน้อยเพียงใด โดยมีช่วงการยอมรับซึ่งให้เป็นคะแนนได้ดังนี้ ถ้าผู้บริโภคยอมรับผลิตภัณฑ์กุนเชียงเสริมเห็ดมากที่สุด ให้คะแนนเท่ากับ 5 และถ้าผู้บริโภคยอมรับผลิตภัณฑ์กุนเชียงเสริมเห็ดมาก ให้คะแนนเท่ากับ 4 ถ้าผู้บริโภคยอมรับผลิตภัณฑ์กุนเชียงเสริมเห็ดปานกลาง ให้คะแนนเท่ากับ 3 ถ้าผู้บริโภคยอมรับผลิตภัณฑ์กุนเชียงเสริมเห็ดน้อย ให้คะแนนเท่ากับ 2 ถ้าผู้บริโภคยอมรับผลิตภัณฑ์กุนเชียงเสริมเห็ดน้อยที่สุดให้คะแนนเท่ากับ 1 ซึ่งผู้ทดสอบชิมสามารถเขียนวิจารณ์หรือข้อเสนอแนะได้ตอนท้ายของแบบทดสอบทางประสาทสัมผัสของกุนเชียงเสริมเห็ด

ตัวอย่างแบบทดสอบทางประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์กุนเชียงเสริมเห็ด แสดงในภาคผนวก ก

3.2.2 การวางแผนการทดลองและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

จากการทดสอบการยอมรับทางประสาทสัมผัสทางด้าน สี กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัสและการยอมรับโดยรวมของกุนเชียงเสริมเห็ดโดยใช้แบบทดสอบ 10 ชุด โดยใช้มีการทดสอบชิม 2 ครั้ง แล้วนำผลการยอมรับของผู้ทดสอบทั้งหมดมาวิเคราะห์หาข้อมูลทางสถิติ โดยมีการวางแผนการทดลองแบบ Randomized Complete Block Design (RCBD) การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนและเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสูตรด้วยวิธีเปรียบเทียบแบบ LSD (Least significant difference)

3.3 สถานที่ทำการวิจัย

1. ห้องปฏิบัติการภาควิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
2. ห้องปฏิบัติการ หมวดวิชาคหกรรม โรงเรียนพรตพิทยพยัต

3.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2544 – เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2544

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล

การเสริมเห็ดนางรมในผลิตภัณฑ์กุนเชียงหมูโดยใช้ปริมาณเห็ดนางรมที่แตกต่างกัน คือ 0%, 20%, 40%, 60%, 80% และ 100% ของเนื้อหมู และทดสอบการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้บริโภคหลังการทอดกุนเชียง ได้ผลการทดลองดังนี้

การทดสอบการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้บริโภค

ตารางที่ 5 คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบทางประสาทสัมผัสด้านสี กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และการยอมรับโดยรวม ของกุนเชียงเสริมเห็ดในปริมาณ 0%, 20%, 40%, 60%, 80% และ 100%

ตัวอย่าง ^u	สี	กลิ่น	รส	เนื้อสัมผัส	การยอมรับ โดยรวม
A	4.1 ^a ^{2/}	3.75 ^a	3.9 ^a	3.95 ^a	4.25 ^a
B	4.1 ^a	3.7 ^a	3.8 ^a	3.9 ^a	3.95 ^{ab}
C	4.0 ^a	3.75 ^a	3.75 ^a	3.75 ^a	3.85 ^{bc}
D	3.7 ^{ab}	3.65 ^a	3.6 ^a	3.55 ^{ab}	3.7 ^{bc}
E	3.3 ^{bc}	3.4 ^a	3.3 ^a	3.25 ^b	3.4 ^d
F	3.2 ^c	3.65 ^a	3.75 ^a	3.7 ^{ab}	3.55 ^{cd}

^u ตัวอย่าง

A = กุนเชียงเสริมเห็ดนางรมในปริมาณ 0 %

B = กุนเชียงเสริมเห็ดนางรมในปริมาณ 20 %

C = กุนเชียงเสริมเห็ดนางรมในปริมาณ 40 %

D = กุนเชียงเสริมเห็ดนางรมในปริมาณ 60 %

E = กุนเชียงเสริมเห็ดนางรมในปริมาณ 80 %

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

F = กุนเชียงเสริมเห็ดนางรมในปริมาณ 100 %

² คะแนนเฉลี่ยที่มีอักษรเหมือนกันในแนวดิ่ง แสดงว่าตัวอย่างไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ($p \leq 0.05$)

ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสด้านสี กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และการยอมรับโดยรวม ของกุนเชียงเสริมเห็ดในปริมาณ 0%, 20%, 40%, 60%, 80% และ 100% โดยใช้ผู้ทดสอบจำนวน 10 คน ทำการทดสอบ 2 ซ้ำ นำข้อมูลที่ได้มาหาเฉลี่ยและวิเคราะห์ความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% พบว่า

4.1 ด้านสี กุนเชียงเสริมเห็ด 0%, 20% และ 40% มีคะแนนเท่ากับ 4.1, 4.1 และ 4.0 ตามลำดับซึ่งมีคะแนนการยอมรับสูงสุด แตกต่างจากตัวอย่างอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ($p > 0.05$) เป็นการยอมรับในระดับที่ชอบมาก รองลงมาคือ กุนเชียงเสริมเห็ดในปริมาณ 60%, 80% และ 100% มีคะแนนเท่ากับ 3.7, 3.3 และ 3.2 ตามลำดับ โดยกุนเชียงที่เสริมเห็ดในปริมาณ 0%, 20%, 40% และ 60% ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ กุนเชียงที่เสริมเห็ดในปริมาณ 60% และ 80% ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ และกุนเชียงเสริมเห็ดในปริมาณ 80% และ 100% ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติซึ่งอยู่ในระดับความชอบปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอุณหภูมิที่ใช้ในการอบกุนเชียงและเวลาที่ใช้ในการทอดเท่ากันอาจทำให้ผลิตภัณฑ์ที่มีปริมาณเห็ดน้อยสีจึงใกล้เคียงกัน ส่วนสีของกุนเชียงเสริมเห็ดที่มีความแตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากมีปริมาณเห็ดที่แตกต่างกัน ถ้ามีปริมาณเห็ดมากเวลาทอดจะเป็นสีแดงเข้ม เนื่องจากเห็ดมีส่วนประกอบของคาร์โบไฮเดรต แคลเซียม ฟอสฟอรัส เหล็กและกรดโฟลิกมากกว่าเนื้อหมู เมื่อทอดให้สุกจึงมีผลต่อสีและลักษณะภายนอกของกุนเชียง คือ กุนเชียงที่มีเห็ดมากหลังจากการทอดแล้วจะแตกออกจากกัน ซึ่งอาจจะเป็นเพราะโปรตีนที่ได้จากเนื้อหมูนั้น ไม่สามารถห่อหุ้มเห็ดที่เสริมเข้าไปในปริมาณมากได้ เนื่องจากมีปริมาณที่ไม่สมดุลกัน ทำให้เกิดลักษณะภายนอกที่ไม่ได้รับประทานเท่าที่ควร แต่สีของกุนเชียงยังเป็นสีชมพูอมแดง เนื่องจากมีส่วนผสมของเกลือไนเตรท ซึ่งไม่แตกต่างไปจากกุนเชียงที่มีปริมาณเห็ด 0% 20% และ 40% มากนัก

4.2 ด้านกลิ่น กุนเชียงที่เสริมเห็ด 0% และ 40% มีคะแนนเท่ากับ 3.75 เท่ากันซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยการยอมรับสูงสุด มีกลิ่นอยู่ในระดับความชอบปานกลาง รองลงมาคือ กุนเชียงเสริมเห็ดในปริมาณ 20%, 60%, 100% และ 80% มีคะแนนเท่ากับ 3.7, 3.65, 3.65 และ 3.4 ตามลำดับ โดยกุนเชียงที่เสริมเห็ดทั้ง 6 สูตร มีการยอมรับไม่แตกต่างกันทางสถิติ อาจเนื่องมาจากส่วนผสม

ที่ใช้ เช่น กลีโกลินเตรท น้ำตาล ซิวัวขาว ซึ่งใช้ในปริมาณที่เท่ากัน จึงทำให้กุนเชียงไม่มีความแตกต่างแสดงว่าถึงมีการเพิ่มเห็ดในกุนเชียงก็ไม่มีความแตกต่างด้านกลิ่น

4.3 ด้านรสชาติ กุนเชียงที่ไม่มีการเสริมเห็ด มีคะแนนการยอมรับเท่ากับ 3.9 ซึ่งเป็นคะแนนการยอมรับสูงสุด แต่ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ($p \leq 0.05$) รองลงมา คือ 20%, 40%, 100%, 60% และ 80% ซึ่งมีคะแนนเท่ากับ 3.8, 3.75, 3.75, 3.6 และ 3.3 ตามลำดับ เนื่องจากมีส่วนผสมที่เท่าๆกันทุกสูตร

4.4 ด้านเนื้อสัมผัส (ความเหนียวนุ่ม) กุนเชียงที่ไม่มีการเสริมเห็ด มีคะแนนเฉลี่ยการยอมรับเท่ากับ 3.95 ซึ่งมีคะแนนการยอมรับสูงสุด รองลงมาคือ กุนเชียงเสริมเห็ดในปริมาณ 20%, 40%, 100%, 60% และ 80% มีคะแนนเท่ากับ 3.9, 3.75, 3.7, 3.55 และ 3.25 ตามลำดับ โดยกุนเชียงเสริมเห็ดในปริมาณ 0%, 20%, 40% และ 100% ตามลำดับมีคะแนนเฉลี่ยการยอมรับไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ($p \leq 0.05$) แต่มีความแตกต่างกับกุนเชียงที่เสริมเห็ดในปริมาณ 60% และ 80% ตามลำดับ สาเหตุที่เนื้อสัมผัสมีความแตกต่างกันเพราะมีปริมาณเห็ดที่แตกต่างกัน เช่น ถ้ามีปริมาณเห็ดมากเนื้อสัมผัสของกุนเชียงจะมีลักษณะนุ่มแต่ไม่เกาะเป็นเนื้อเดียวกัน จะมีลักษณะร่วนเสียมากกว่าทำให้กุนเชียงทั้ง 6 สูตร มีความแตกต่างกันทางเนื้อสัมผัส

4.5 การยอมรับโดยรวม ของกุนเชียงที่ไม่มีการเสริมเห็ดมีคะแนนเฉลี่ยการยอมรับเท่ากับ 4.25 ซึ่งมีคะแนนการยอมรับสูงสุด ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีสีชมพูอมแดง มีกลิ่นรสหอมของเนื้อ มีเนื้อสัมผัสนุ่มเนื่องมาจากมีไขมันในปริมาณที่เหมาะสม รองลงมาคือ กุนเชียงที่เสริมเห็ดในปริมาณ 20%, 40%, 60%, 100% และ 80% มีคะแนนเท่ากับ 3.95, 3.85, 3.7, 3.55 และ 3.4 ตามลำดับ โดยกุนเชียงที่เสริมเห็ดในปริมาณ 0% และ 20% มีการยอมรับโดยรวมไม่มีความแตกต่างทางสถิติ ส่วนกุนเชียงที่มีการเสริมเห็ดในปริมาณ 20%, 40% และ 60% มีคะแนนการยอมรับโดยรวมไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ กุนเชียงที่เสริมเห็ดในปริมาณ 40%, 60% และ 100% มีการยอมรับโดยรวมไม่มีความแตกต่างทางสถิติ และการยอมรับโดยรวมของกุนเชียงเสริมเห็ด 0% และ 80% มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ($p > 0.05$) สาเหตุอาจเนื่องมาจากผู้ทดสอบชิมยังยึดติดกับรสชาติเดิมของกุนเชียงหมู ซึ่งอาจมีบ้างที่ผู้ทดสอบมีความชอบต่างกัน และผู้ทดสอบชิมขาดความรู้ความชำนาญในการแยกแยะลักษณะทางประสาทสัมผัสของกุนเชียงทั้ง 6 สูตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการทดลอง

จากการทดลองทำผลิตภัณฑ์กุนเชียงเสริมเห็ด เพื่อศึกษาปริมาณเห็ดนางรมที่เหมาะสมในการทำกุนเชียงเสริมเห็ด และทดสอบการยอมรับทางประสาทสัมผัสของผู้บริโภคที่มีต่อกุนเชียงเสริมเห็ด โดยใช้อัตราส่วนเห็ดนางรม 0%, 20%, 40%, 60%, 80% และ 100% ของน้ำหนักหมู สรุปได้ดังนี้

การเสริมเห็ดในผลิตภัณฑ์กุนเชียงหมูเมื่อเสริมเห็ดในปริมาณที่แตกต่างกันคือ 0%, 20%, 40%, 60%, 80% และ 100% จะมีผลต่อการเกาะตัวของกุนเชียงเวลาทอด ทำให้เนื้อสัมผัสมีความแตกต่างกัน เช่น เนื้อสัมผัสสรวน แต่ยังคงมีความนุ่มและกลิ่นรสที่ดีอยู่ กุนเชียงที่มีคุณภาพดีเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค คือ กุนเชียงที่มีปริมาณเห็ด 0%, 20% และ 40% คือ ในด้านสี กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส การยอมรับโดยรวมไม่มีความแตกต่างกัน เวลาทอดเกาะตัวเป็นเนื้อเดียวกัน และมี สี กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และการยอมรับโดยรวมดีที่สุด จากกุนเชียงทั้ง 6 สูตร

สูตรที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด คือ สูตรที่ไม่มีการเสริมเห็ด ซึ่งสูตรนี้มีคะแนนเฉลี่ยการยอมรับไม่มีความแตกต่างทางสถิติทั้งทางด้านสี กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และการยอมรับโดยรวม กับสูตรที่มีการเสริมเห็ดในปริมาณ 20% และ 40% ของน้ำหนักหมู ดังนั้นหากต้องการผลิตกุนเชียงที่ให้คุณค่าทางอาหารเพิ่มขึ้นควรเสริมเห็ดในปริมาณ 20% ของน้ำหนักหมู เนื่องจากจะได้กุนเชียงที่ปรากฏหลังทอดที่ดีกว่าเมื่อเสริมเห็ดในปริมาณ 40% คือ มีสีชมพูอมแดง มีกลิ่นของเนื้อ เห็ด และส่วนผสมอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีเนื้อสัมผัสที่เหนียวนุ่ม และไม่รวน

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ทำกรทดลองอย่างละเอียด
2. ควรมีการพัฒนาสูตร หรือปรับอัตราส่วนในการทำกุนเชียงเสริมเห็ดเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น หรือนำไปผสมกับผักชนิดอื่นที่มีมากและราคาถูก เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิตและได้ผลิตภัณฑ์กุนเชียงที่ดีมีความแปลกใหม่กว่ากุนเชียงในท้องตลาด

3. ควรมีการวางแผนการทดลองก่อนที่จะมีการทดลองจริงทุกครั้ง เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้

4. ในการบรรจุกุนเชียงในไส้บรรจุนั้น ถ้าทำด้วยเครื่องอาจไม่มีปัญหา แต่ถ้าทำด้วยมือควรมีการคลึงให้กุนเชียงมีขนาดเท่าๆ กันเข้ารูป และมีการไล่อากาศด้วยเพื่อรูปทรงที่สวยงาม

5. ในการอบกุนเชียงควรแขวนกุนเชียงให้ห่างกัน ไม่ควรแขวนติดกันเพราะจะทำให้แห้งช้า

6. การทอดกุนเชียง เนื่องจากกุนเชียงได้มีการอบจนแห้งมาแล้ว จึงมีความชื้นอยู่น้อยเมื่อนำไปทอดไม่ควรใช้ไฟแรงและให้รีบตัดขึ้น เมื่อกุนเชียงเริ่มเปลี่ยนจากชมพูแดงเป็นสีแดงเนื่องจากในกุนเชียงมีมันอยู่ด้วยจึงทำให้เก็บความร้อนได้นาน ถ้าไม่รีบตัดขึ้น เมื่อกุนเชียงให้เย็นอาจทำให้กุนเชียงมีการเปลี่ยนแปลงรสชาติหรือให้เสีย คือ กุนเชียงจะเริ่มไหม้มีกลิ่นรสขม

บรรณานุกรม

กฤษณา ชื่นจิตร์. 2536. คู่มืออาหารมังสวิรัตเพื่อสุขภาพ. กรุงเทพฯ : 151 น.

กาญญา จันทร์ทัต และสิทธิศักดิ์ ยิมมีลาภผล. 2542. ความเป็นไปได้ในการใช้วันเซลลูโลสแทนไขมันสัตว์ในกุนเชียง. กรุงเทพฯ : ปัญหาพิเศษปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต. ภาควิชาอุตสาหกรรมเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. 49 น.

คณาจารย์ภาควิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร. 2540. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 504 น.

ชัยณรงค์ กันธพนิต. 2529. วิทยาศาสตร์เนื้อสัตว์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช. 276 น.

ดวงพร วิจิกุลและคณะ. 2528. การศึกษาปริมาณไนโตรเจนในผลิตภัณฑ์เนื้อ. คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 317 น.

ดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ. 2528. การเพาะเห็ดบางชนิดในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาชีววิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 188 น.

ทัศนีย์ วิฑูรียรสานต์. 2540. เทคโนโลยีเนื้อสัตว์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. สถาบันราชภัฏเลย. 131 น.

นัยนา ไข่เทียมวงศ์. 2536. วัตถุดิบพืช. กรุงเทพฯ : กองวิเคราะห์อาหาร. กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. 135 น.

ประกาย บริบูรณ์และคณะ. 2537. การศึกษาปริมาณไนโตรเจนในอาหารและผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์. กรุงเทพฯ : กองวิเคราะห์อาหาร กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. 235 น.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปศุสัตว์. กรม. 2544. การฝึกอบรมเทคโนโลยีเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์. กรุงเทพฯ : 27 น.

ปัญญา โพธิ์รัฐรัตน์. 2532. เทคโนโลยีการเพาะเห็ด. กรุงเทพฯ : แสงแดด. 590 น.

_____ . 2538. เทคโนโลยีการเพาะเห็ด. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : แสงแดด. 160 น.

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. 2532. กุ้งแช่แข็ง. กรุงเทพฯ : กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม.

มาลัยวรรณ อารยสกุลและเทวินทร์ ธรรมสอน. "Cured meat ปลอดภัย". วารสารอุตสาหกรรมเกษตร. ปีที่ 2 เล่มที่ 5 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2534) น. 37-38.

เยาวลักษณ์ สุรพันธ์พิสิษฐ์. 2536. เทคโนโลยีเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ : คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. 135 น.

ลักขณา รุจนะโกรกานต์. 2533. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเนื้อสัตว์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยีอาหาร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 407 น.

วรรณมา ตั้งเจริญชัย. 2535. เคมีอาหาร. กรุงเทพฯ : คณะเทคโนโลยีการเกษตรสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. 250 น.

วราวุฒิ ครุสงและรุ่งนภา พงษ์สวัสดิ์วานิต. 2532. เทคโนโลยีการหมักในอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์. 209 น.

ศิวาพร ศิวเวชช. 2540. วัตถุดิบอาหารในผลิตภัณฑ์อาหาร. กรุงเทพฯ : ภาควิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 327 น.

สมศักดิ์ วรรณศิริและคณะ. ม.ป.ป.. การเพาะเห็ดนางรม-นางฟ้า. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มิตรสยาม. 72 น.

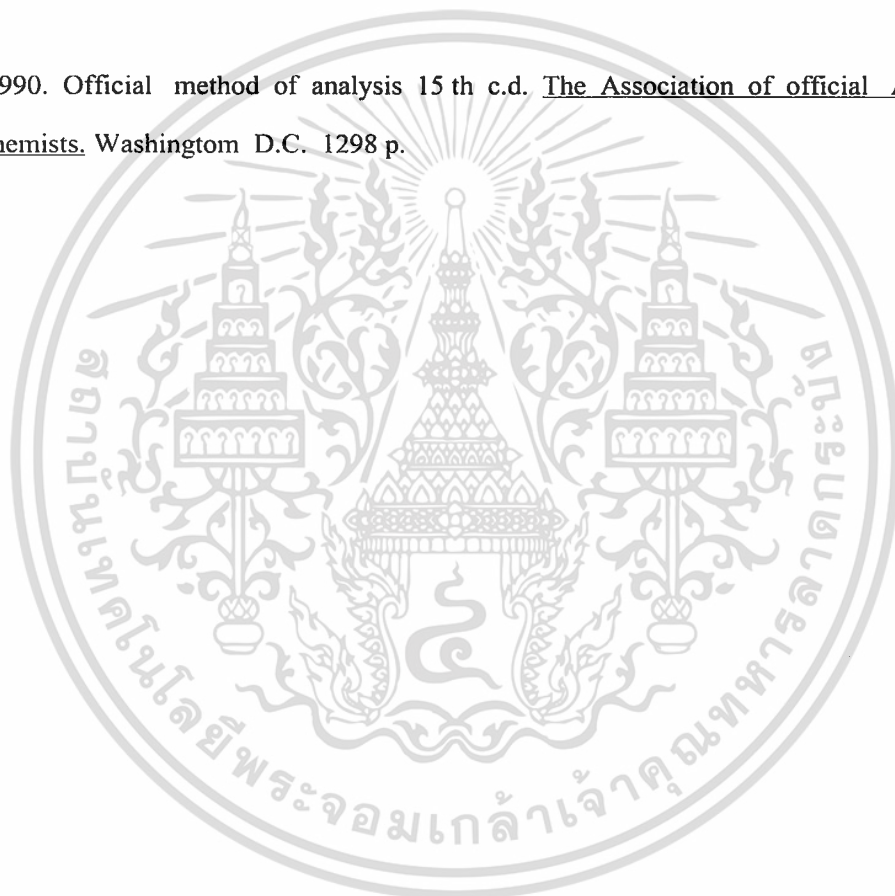
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สายสนม ประดิษฐ์ดวง. 2540. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร. กรุงเทพฯ : ภาควิชา-
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตร-
ศาสตร์. 327 น.

ส่งเสริมการเกษตร.กรม. 2540. อาหารจากเห็ด. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : 31 น.

อารี วัลยะเสรีและคณะ. 2536. อาหารและโภชนาการ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. 47 น.

AOAC. 1990. Official method of analysis 15 th c.d. The Association of official Analysis
Chemists. Washington D.C. 1298 p.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ก.

แบบทดสอบคุณภาพทางประสาทสัมผัส

ชื่อ _____ วันที่ _____

อาหาร กุนเชียงเสริมเห็ด

- คำชี้แจง** 1. บ้วนปากด้วยน้ำเปล่าที่จัดไว้ให้ ก่อนทดสอบตัวอย่างทุกครั้ง
 2. ให้ทดสอบตัวอย่างที่มีรหัสกำกับไว้เป็นลำดับ ทั้งหมด 6 ตัวอย่าง 772 306 850
 858 131 917

โดยประเมินระดับความชอบต่อคุณลักษณะต่าง ๆ ของตัวอย่าง กำหนดให้เป็นคะแนนแบบเต็ม ดังนี้

ระดับความชอบ	คะแนน
ชอบมาก	5
ชอบ	4
เฉย ๆ	3
ไม่ชอบ	2
ไม่ชอบมาก	1

คำสั่ง ให้ระบุคะแนนระดับความชอบที่ประเมินได้ ในคุณลักษณะต่างๆ ของตัวอย่างทั้ง 6 ตัวอย่าง เป็นตัวเลขที่กำหนดให้ ใส่ในช่องว่างใต้รหัสตัวอย่าง

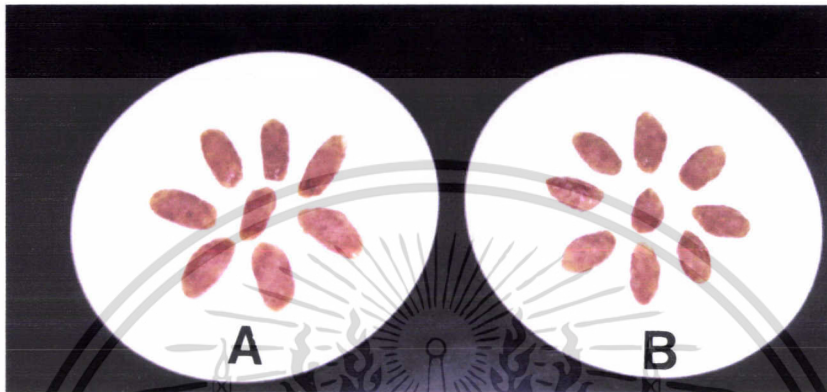
คุณลักษณะที่ประเมิน	ระบุคะแนนแสดงระดับความชอบ (5 → 1)					
	772	306	850	858	131	917
สี						
กลิ่น						
รส						
เนื้อสัมผัส						
การยอมรับโดยรวม						

ข้อเสนอแนะและวิจารณ์ผล.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

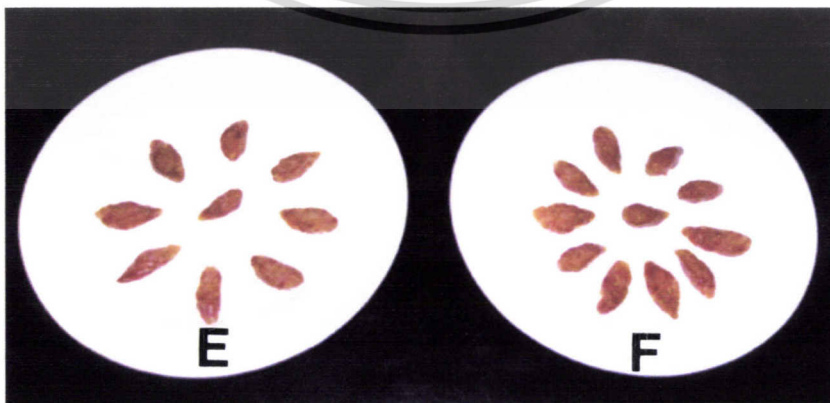
ภาพภาคผนวก ข.

ภาพภาคผนวก ข.1 ผลผลิตภัณฑ์กุนเชียงเสริมเห็ดก่อนทอด ในปริมาณเห็ด 0% และ 20%

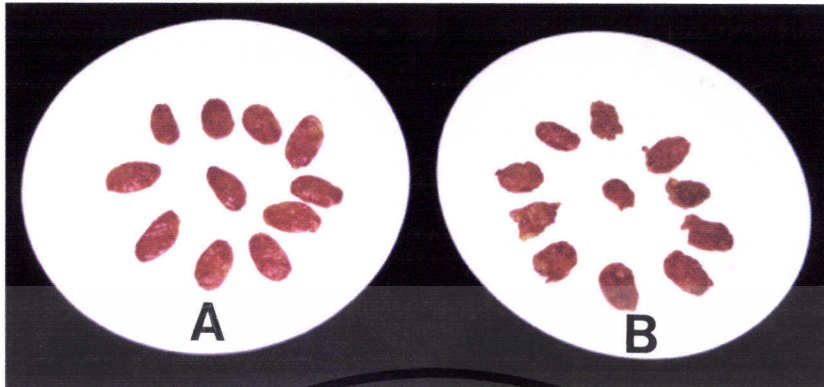

ภาพภาคผนวก ข.2 ผลผลิตภัณฑ์กุนเชียงเสริมเห็ดก่อนทอด ในปริมาณเห็ด 40% และ 60%

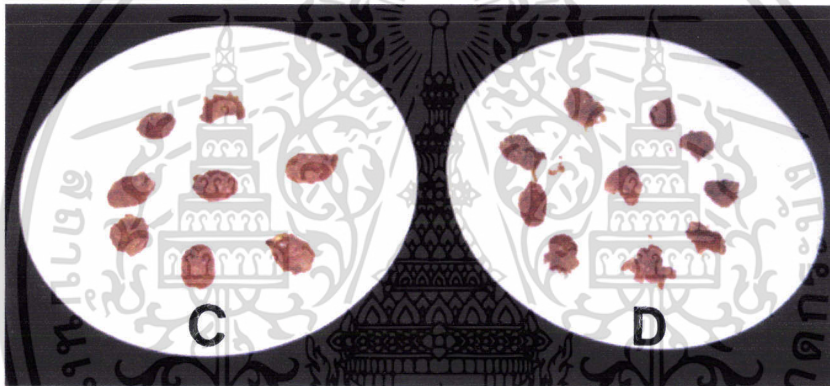

ภาพภาคผนวก ข.3 ผลผลิตภัณฑ์กุนเชียงเสริมเห็ดก่อนทอด ในปริมาณเห็ด 80% และ 100%

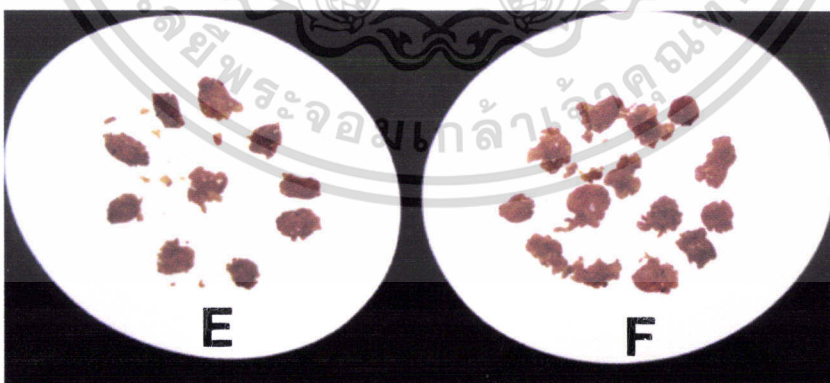
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพภาคผนวก ข.4 ผลิตรากงอกขึ้นเชิงเสริมเห็ดหลังทอด ในปริมาณเห็ด 0% และ 20%

ภาพภาคผนวก ข.5 ผลิตรากงอกขึ้นเชิงเสริมเห็ดหลังทอด ในปริมาณเห็ด 40% และ 60%

ภาพภาคผนวก ข.6 ผลิตรากงอกขึ้นเชิงเสริมเห็ดหลังทอด ในปริมาณเห็ด 80% และ 100%

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ค.

จากการทดสอบทางประสาทสัมผัสของกุนเชียงเสริมเห็ด โดยใช้ผู้ทดสอบ 10 คนทำการทดสอบ 2 ซ้ำ ในการทดสอบชิมผลิตภัณฑ์กุนเชียงเสริมเห็ด จากนั้นนำผลที่ได้จากการทดสอบลักษณะทางประสาทสัมผัสแล้ว นำค่าที่ได้เปรียบเทียบกับความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบ ANOVA ในเรื่องสี กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และการยอมรับโดยรวมโดยมีการวางแผนการทดลองแบบ Randomized Complete Block Design (RCBD) ซึ่งปรากฏผลดังนี้

การกำหนดสัญลักษณ์มีดังนี้

- A = ใช้ปริมาณเห็ดนางรม 0 %
- B = ใช้ปริมาณเห็ดนางรม 20 %
- C = ใช้ปริมาณเห็ดนางรม 40 %
- D = ใช้ปริมาณเห็ดนางรม 60 %
- E = ใช้ปริมาณเห็ดนางรม 80 %
- F = ใช้ปริมาณเห็ดนางรม 100 %

การกำหนดการใช้คะแนนสำหรับผู้บริโภค

- 5 = ชอบมากที่สุด
- 4 = ชอบมาก
- 3 = ชอบปานกลาง
- 2 = ชอบน้อย
- 1 = ชอบน้อยที่สุด

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสด้านสี

หมายเลขผู้ ทดสอบชิม	A = 0%	B = 20%	C = 40%	D = 60%	E = 80%	F = 100%	Total
	772	306	850	858	131	917	
1	4	4.5	5	3.5	3.5	3.5	24
2	4.5	4.5	4	3.5	3	2.5	22
3	4	4	4	3.5	3	2.5	21
4	3.5	3	4	4.5	4	4	23
5	3.5	3.5	3.5	3	2.5	3	19
6	4	4	3.5	3.5	2.5	2.5	20
7	4	4	4.5	4	3.5	4	24
8	4.5	4.5	3.5	3.5	4	4	24
9	5	5	4	4	3	3	24
10	4	4	4	4	4	3	23
Total	41	41	40	37	33	32	224
Sample Mean	4.1	4.1	4.0	3.7	3.3	3.2	

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์แบบ ANOVA ของกลิ่นเชิงเสริมหืดในด้านสี มีดังนี้

ANOVA

SOV	df	SS	MS	F _{cal}	F _{0.05}
Sample	5	8.13	1.63	7.41**	2.425
Judges	9	5.06	0.56	2.55*	2.095
Error	45	10.04	0.22		
Total	59	23.23			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 8 ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสด้านกลิ่น

หมายเลขผู้ ทดสอบชิม	A = 0%	B = 20%	C = 40%	D = 60%	E = 80%	F = 100%	Total
	772	306	850	858	131	917	
1	3.5	4.5	4.5	4	3.5	4	24
2	4	3.5	3.5	3	3	3	20
3	4	3.5	3.5	3	3	2	19
4	2.5	4	3.5	4	4	4	22
5	4	3	3	4	3	4	21
6	3	3	3.5	4	3	2.5	19
7	4	3	5	3.5	3	4.5	23
8	4	4	3	3	3.5	4.5	22
9	4.5	4.5	4	4.5	4	4.5	26
10	4	4	4	3.5	4	3.5	23
Total	37.5	37	37.5	36.5	34	36.5	219
Sample Mean	3.75	3.7	3.75	3.65	3.4	3.65	

ตารางที่ 9 การวิเคราะห์แบบ ANOVA ของกลิ่นเชิงเสริมเห็ดในด้านกลิ่น มีดังนี้

ANOVA

SOV	df	SS	MS	F _{cal}	F _{0.05}
Sample	5	0.85	0.17	0.55 ^{ns}	2.425
Judges	9	7.48	0.83	2.68 [*]	2.095
Error	45	13.82	0.31		
Total	59	22.15			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 10 ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสด้านรสชาติ

หมายเลขผู้ ทดสอบชิม	A = 0%	B = 20%	C = 40%	D = 60%	E = 80%	F = 100%	Total
	772	306	850	858	131	917	
1	4	4	3.5	5	4.5	4	25
2	3.5	4	4	3.5	3.5	3.5	22
3	3.5	3	3	3	3	3.5	19
4	3.5	4	3.5	4	3	4	22
5	4	3	2.5	2.5	2	3	17
6	3.5	3	4	3.5	3	3	20
7'	4	3.5	5	3	2.5	3	21
8	4.5	4.5	3.5	3.5	4	5	25
9	4.5	4.5	4.5	4	3.5	4	25
10	4	4.5	4	4	4	4.5	25
Total	39	38	37.5	36	33	37.5	221
Sample Mean	3.9	3.8	3.75	3.6	3.3	3.75	

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์แบบ ANOVA ของกุนเชียงเสริมเห็ดในด้านรสชาติ มีดังนี้

ANOVA

SOV	df	SS	MS	F _{cal}	F _{0.05}
Sample	5	2.13	0.45	1.88 ^{ns}	2.425
Judges	9	12.48	1.39	5.78 ^{**}	2.095
Error	45	10.77	0.24		
Total	59	25.48			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 12 ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสด้านเนื้อสัมผัส

หมายเลขผู้ ทดสอบชิม	A = 0%	B = 20%	C = 40%	D = 60%	E = 80%	F = 100%	Total
	772	306	850	858	131	917	
1	4	5	3.5	4.5	4.5	4.5	26
2	4	4	4	3.5	3.5	3	22
3	4.5	4	3	3	3	3.5	21
4	3.5	4	3.5	4	3	4	22
5	3.5	3.5	2.5	2.5	2	3	17
6	3	3	4	4	3	3	20
7	3.5	3	5	3.5	3	3	21
8	4	4	3.5	3	3	4.5	22
9	5	4.5	4.5	4	3.5	4.5	26
10	4.5	4	4	3.5	4	4	24
Total	39.5	39	37.5	35.5	32.5	37	221
Sample Mean	3.95	3.9	3.75	3.55	3.25	3.7	

ตารางที่ 13 การวิเคราะห์แบบ ANOVA ของกลิ่นเชิงเสริมเกิดในด้านเนื้อสัมผัส มีดังนี้

ANOVA

SOV	df	SS	MS	F _{cal}	F _{0.05}
Sample	5	3.28	0.66	2.54*	2.425
Judges	9	11.15	1.24	4.78**	2.095
Error	45	11.55	0.26		
Total	59	25.98			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 14 ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสด้านการยอมรับโดยรวม

หมายเลขผู้ ทดสอบชิม	A = 0%	B = 20%	C = 40%	D = 60%	E = 80%	F = 100%	Total
	772	306	850	858	131	917	
1	4.5	4.5	4	4.5	4.5	4	26
2	4	4	3.5	3	3	2.5	20
3	4.5	4	4	3.5	3	3	22
4	4	4	4	4.5	3.5	4	24
5	4	3.5	3.5	3	2	3	19
6	3.5	3.5	3.5	3.5	3	3	20
7	4	3	3	3.5	3.5	4	21
8	4.5	4	4	3.5	4	4	24
9	5	4.5	4.5	4	4	4	26
10	4.5	4.5	4.5	4	3.5	4	25
Total	42.5	39.5	38.5	37	34	35.5	227
Sample Mean	4.25	3.95	3.85	3.7	3.4	3.55	

ตารางที่ 15 การวิเคราะห์แบบ ANOVA ของกุนเชียงเสริมเห็ดในด้านการยอมรับ โดยรวมมีดังนี้

ANOVA

SOV	df	SS	MS	F _{cal}	F _{0.05}
Sample	5	4.58	0.92	7.08**	0.425
Judges	9	10.35	1.15	8.85**	2.095
Error	45	5.75	0.13		
Total	59	20.68			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการวิเคราะห์แบบ ANOVA ในลักษณะต่างๆ ซึ่งค่าที่คำนวณได้ภายในตาราง ANOVA สามารถคำนวณค่าต่างๆ ได้จากวิธีการคำนวณดังต่อไปนี้
ตัวอย่าง การคำนวณค่า Analysis of variance (RCBD) ทดสอบการยอมรับโดยรวมของ
กุนเชียงเสริมเห็ด

1. การคำนวณหาค่า CF (Correction factor)

$$\begin{aligned} &= (\text{Total})^2 / \text{จำนวนคำตอบทั้งหมด} \\ &= (227)^2 \\ &\quad 60 \\ &= 858.81 \end{aligned}$$

2. การคำนวณหาค่า df (degree of freedom) ของทุกตัวแปร

2.1 df sample

$$\begin{aligned} &= \text{จำนวนตัวอย่าง} - 1 \\ &= 6 - 1 \\ &= 5 \end{aligned}$$

2.2 df judges

$$\begin{aligned} &= \text{จำนวนผู้ทดสอบ} - 1 \\ &= 10 - 1 \\ &= 9 \end{aligned}$$

2.3 df total

$$\begin{aligned} &= \text{จำนวนการตรวจ} - 1 \\ &= 60 - 1 \\ &= 59 \end{aligned}$$

2.4 df Error

$$\begin{aligned} &= \text{df total} - \text{df judges} - \text{df sample} \\ &= 59 - 9 - 5 \\ &= 45 \end{aligned}$$

3. การคำนวณหา SS (Sum of square) ของทุกตัวแปรโดยจำแนกได้ดังนี้

$$\begin{aligned} 3.1 \text{ SS. sample} &= \frac{(\text{ผลรวมของค่า total ของแต่ละ sample})^2}{\text{จำนวนครั้งที่ประเมินของแต่ละ sample}} - \text{CF} \end{aligned}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลรวม ( )²

$$= \frac{(42.2^2 + 39.5^2 + \dots + 35.5^2)}{10} - 858.81$$

10

$$= 4.58$$

3.2 SS. judges = $\frac{(\text{ผลรวมของค่า total ของแต่ละ judges})^2}{\text{จำนวนครั้งที่ประเมินของแต่ละ judges}} - CF$

$$= \frac{(26^2 + 20^2 + \dots + 25^2)}{6} - 858.81$$

6

$$= 10.35$$

3.3 SS. total = $(\text{ผลรวมของค่าการประเมินทุกค่า})^2 - CF$

$$= (4.5^2 + 4^2 + \dots + 4^2)$$

$$= 20.68$$

3.4 SS. error = SS.total - SS. judge - SS. sample

$$= 20.68 - 10.35 - 4.58$$

$$= 5.75$$

4. การคำนวณหาค่า MS (mean square) ของทุกตัวแปรโดยจำแนกได้ดังนี้

4.1 MS. sample = $\frac{SS. sample}{df sample}$

df sample

$$= \frac{4.58}{5}$$

5

$$= 0.92$$

4.2 MS. judges = $\frac{SS. judges}{df judges}$

df judges

$$= \frac{10.35}{9}$$

9

$$= 1.15$$

4.3 MS. error = $\frac{SS. error}{df error}$

df error

$$= \frac{5.75}{45}$$

45

$$= 0.13$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. คำนวณหาค่า F (Variance ratio) ของ Sample และ Judges โดยจำแนกได้ดังนี้

$$5.1 F, \text{ Sample} = \frac{\text{MS. sample}}{\text{MS. error}}$$

$$= \frac{0.92}{0.13} = 7.08$$

$$5.2 F, \text{ Judges} = \frac{\text{MS. judges}}{\text{MS. error}}$$

$$= \frac{1.15}{0.13} = 8.85$$

เมื่อทำการวิเคราะห์หาค่าของตาราง ANOVA และทำการเปรียบเทียบค่าความแปรปรวน (Analysis of variance) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ในกรณีที่ตัวอย่างไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ไม่มีความจำเป็นที่จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างกัน แต่ถ้าตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะต้องมีการเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวอย่างโดยใช้วิธี LSD (Least Significant Difference) หาค่าความแตกต่างตามลำดับจากรวมมากไปหาน้อย

1. เรียงคะแนนเฉลี่ยของแต่ละตัวอย่างตามลำดับจากมากไปหาน้อย

A(4.25) B(3.95) C(3.85) D(3.7) F(3.55) E(3.4)

2. คำนวณหาค่า Standard Error (SE) โดยมีสูตรการคำนวณ คือ

$$\begin{aligned} SE &= \sqrt{\frac{\text{MS error}}{\text{จำนวนผู้ทดสอบ}}} \\ &= \sqrt{\frac{0.13}{10}} \\ &= 0.1140 \end{aligned}$$

3. ได้ค่า SE แล้วเปิดตารางหา Significant Standantized Range ที่ 5% โดยดูจากจำนวนตัวอย่าง และค่า df error ทำการเปิดตารางหาค่า Significant Standantized Range ที่ 5% โดยเปิดที่จำนวนตัวอย่างเท่ากับ 6 และดูค่า df error เท่ากับ 45 ค่าที่ได้ 4.23

4. คำนวณหาค่า Least Significant Difference (LSD.) โดยใช้สูตรการคำนวณ คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

$$\begin{aligned} \text{LSD} &= \text{SE} \times \text{Significant Standantized Range} \\ &= 0.1140 \times 4.23 \\ &= 0.5 \end{aligned}$$

โดยค่า LSD ที่ได้จะเป็นค่าความแตกต่างระหว่างตัวอย่างต่ำสุด ถ้าคะแนนเฉลี่ยของตัวอย่างแต่ละกลุ่มมีค่ามากกว่าค่า LSD แสดงว่าตัวอย่างทั้ง 2 มีความแตกต่างกัน ผลปรากฏค่า ดังนี้

$$A(4.25)^a \quad B(3.95)^{ab} \quad C(3.85)^{bc} \quad D(3.7)^{bc} \quad E(3.55)^{cd} \quad F(3.4)^d$$

จากการคำนวณค่า F ที่คำนวณได้ในตารางที่ระดับ $P = 0.05$ แสดงว่าตัวอย่างทั้ง 6 ตัวอย่าง นั้นมีความมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%, $p > 0.05$)

